Ч. 204 (15.015). Львів, четвер 15. вересня 1938. Opłata pocztowa uiszczona gotówką Рік LIX.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редакція й Адміністрація: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10 II. ПОВ.
Телефон Редакції 246-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Леґіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) . 5.00 зол
четвертьрічно . . . . 15.00 „
піврічно . . . . . 30.00 „
річно . . . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-НИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Стан облоги у 8-ох судетських округах.

ПРИЧИНА.

Урядовий комунікат стверджує, що минулої ночі дійшло в кількох округах до політичних виступів, які довели до сутичок з поліцією. Тому в тих округах введено стан облоги.

Уряд закликає населення до спокою; органи безпеки досить сильні, щоб запевнити лад.

Стан облоги проголошено в округах Еґер, Нойдек, Прознеце, Ельбоґен і Каґен, опісля ще й на округи Карльсбад, Фалькенов і Чеський Крумльов.

ЗБОРИ ЗАБОРОНЕНІ.

Винятковий стан проголошено на основі австрійського закону з 1873. р. Він передбачує наглі суди та заборону публичних зборів, навіть неполітичних, у салях або під голим небом. Уряд заборонив окремим декретом всякі збори та віча у цілій Чехословаччині.

——o——

Ультимат судетської партії до чехословацького уряду.

Політичний комітет судетської партії відбув спільну нараду з делеґацією до переговорів з урядом. Стверджено, що уряд, проголошуючи винятковий стан, нарушив зобовязання не робити ніяких важних кроків без порозуміння з судетською партією.

Після наради заступник Генляйна пос. Франк звернувся до прем. Годжі з такими ультимативними домаганнями:

Провід партії стверджує, що жандармерія та гранична сторожа вбила чимало німців. У таких умовинах провід партії не може вести дальших переговорів, хіба що уряд:

1) Негайно скасує винятковий стан;
2) Забере державну поліцію з території, де німці є в більшости та передасть поліційну владу посадникам і начальникам громад;
3) Обмежить діяльність жандармерії та інших органів безпеки до нормальних функцій, а їхній чисельний стан приведе до нормального; державна влада порозуміється з комунальною, щоб спинити пролив крови;
4) Зосередить усі військові формації у касарнях, так, щоб вони трималися здалека від цивільного населення.

Якщо уряд не виповнить цих домагань, партія не бере на себе відповідальности за дальший розвиток подій.

——o——

Чесько-німецькі переговори остаточно зірвані.

ДЕЛЕҐАЦІЯ СУДЕТСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ПАРТІЇ ЗЛОЖИЛА ПОВНОВЛАСТИ.

Німецьке Інформаційне Бюро повідомляє з Аш:

Генляйн розглянув ситуацію з делеґацією партії, що мала перевести переговори з празьким урядом. З огляду на випадки з минулих 48-ох годин та з огляду на те, що домагань судетсько-німецької партії не сповнено, переговори на основі дотеперішнього мандату неможливі. Тому Генляйн звільнив членів делеґації та подякував їм.

——o——

Німецький міністр господарки їде до Туреччини.

6. жовтня приїде до Стамбулу німецький міністр народньої господарки В. Функ. Він пробуде 3 дні в Анкарі, опісля знову вернеться до Стамбулу. Він звидить промислові заведення та обговорить справу господарської співпраці обох держав.

Польща спинить еміґрацію до Бразилії?

У пресі появилася поголоска, що польський уряд розглядає проект заборони еміграції до Бразилії, щоб охоронити польських емігрантів від важкого положення з огляду на екстермінаційний режім, що його ввела бразилійська влада супроти чужинців.

[illegible] I. Pr. 390/38. Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia niejawnego. Sąd Okręgowy, Wydział VI. karny [illegible] w składzie: Wiceprezes S. O. Ł. Malicki, Sędziowie S. O. Dr J. Lecker i W. Boczar w sprawie konfiskaty [illegible] p. t. „Dilo" z daty Lwów, dnia [illegible] 1938 r. do sygn. VI 1. Pr. 390/38, na posiedzeniu [illegible] w dniu 8. września 1938 r. po wysłuchaniu [illegible] Prokuratora Sądu Okręgowego we Lwowie [illegible] za usprawiedliwioną dokonaną dnia [illegible] 1938 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie [illegible] p. t. „Dilo" Nr. 193 z daty Lwów, [illegible] 1938 r., zawierającego: 1) w artykule p. [illegible] a) w ustępie od słowa „Zaostrzen[illegible]", b) w ustępie od słów „Może [illegible] oraz 2) w artykule p. t. „Dopy[illegible]" do słowa „Generała" znamiona [illegible] z art. 170 k. k., ad 2) zbr. z art. 154 [illegible] całego nakładu i wydanie [illegible] zakazu dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. grudnia 1862 (Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863), t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złotych. Uzasadnienie. Wyżej wymienione ustępy mają na celu: ad 1) przez pomawianie społeczeństwa o szowinistyczne i nieprawdziwe ustosunkowanie się do ludności ukraińskiej, przedstawić stosunki polsko-ukraińskie w sposób tendencyjny i świadomie fałszywy, a w taki sposób szerzyć wiadomości mogące zaniepokoić ogół publiczny, ad 2) przez propagowanie ukraińskich nacjonalistycznych haseł separatystycznych, nawoływać do popełnienia zbrodni stanu względnie ją pochwalać. Według §§ 487, 489, 493 p. k. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Przewodniczący: Malicki w. r. Protokolant: Durkot w. r. Za zgodność: Lipanowicz, kier. sekr.

Хто хоче зразково
вести господарство

мусить обезпечувати від огню і від крадежі-влому своє рухоме майно (живий і мертвий інвентар, збіжжя і пашу) в

ТОВАРИСТВІ ВЗАЇМНИХ ОБЕЗПЕЧЕНЬ

„ДНІСТЕР"

ЛЬВІВ, ВУЛ. РУСЬКА Ч. 20.

Нова ситуація

ПІСЛЯ РОЗВЯЗАННЯ СОЙМУ І СЕНАТУ.

Львів, 14. вересня 1938.

Політичні вакації в Польщі закінчилися несподіваною і дуже голосною бомбою: розвязанням сойму і сенату. Правда, в польських політичних колах вже віддавна кружляли думки про те, що теперішній сойм не вмре своєю природною смертю, особливо у звязку з недалекими виборами президента держави, але ніхто не сподівався і не рахувався з тим, що це станеться так швидко, що станеться саме тепер.

Чи постанова розвязати тепер законодатні тіла прийшла й у рішальних чинників раптом, в останній хвилині? Дещо промовляє за тим, що ця постанова запала давніше, на всякий випадок перед виїздом віцепремієра Квятковського на відпустку. Виходить, що цю постанову вдалося втримати у строгій тайні, внаслідок чого проголошення розпорядку президента держави про розвязання було справжньою несподіванкою для всіх польських політичних кол без винятку.

Але несподіванка не лежить у самому тільки факті розвязання. Як один з мотивів свого кроку президент держави подає у свому розпорядку бажання: „відновити склад законодатних палат, щоб вони могли у своїй праці дати повнішу картину течій, що нуртують у громадянстві". Виглядало би, що рішальні чинники стали на становищі, що треба дати опозиції змогу брати участь у законодатній праці. Якій опозиції, котрим опозиційним політичним партіям? На відповідь на це питання моглиб кинути деяке світло відомі авдієнції представників лівих партій на замку. Але-ж вибори до нового сойму і сенату мають відбутися на підставі дотеперішньої виборчої ординації, яку ліві партії гостро поборюють. Чи в такому разі не є особливо промовиста заповідь, що новий сойм має занятися справою виборчої ординації до сойму і сенату? Чи не є це фірточка, якою ліва опозиція моглаб ввійти в коло внутрішньої польської національної консолідації?

Власне справа виборчої ординації, що в дотеперішній своїй формі була тяжкою колодою при ногах рішальних чинників на шляху до порозуміння з опозицією, перерішила долю маршала Славека та його однодумців. Так сталося, що творець цього останнього сойму, то бто автор виборчої ординації полковник Славек, став і його гробокопателем. Його група, що в останньому часі мала до свого розпорядження соймову більшість, рішуче противилася зміні виборчої ординації до сойму і сенату, бо полковник Славек стояв на ґрунті апартійности і навіть аполітичности законодатних тіл. Тому дехто з хвилиною вибору полк. Славека маршалом сойму був переконаний, що цим доля сойму запечатана. Рішальні чинники мали до вибору: сойм з переважною ґрупою полковника Славека, що підготовлялася до кампанії в майбутній соймовій сесії за владу, або

бодай якінебудь вигляди на співпрацю хочби тільки частини опозиції. Вибір упав — як бачимо — на ту другу перспективу.

В день розвязання сойму і сенату появилася відозва шефа Озону, ген. Скварчинського яку ще того самого дня передали через радіо до загального відома. Є в ній уступ, який можна би взяти за свого роду заклик до якоїсь ширшої національної консолідації у звязку з виборами: „Мусимо мати лад і порядок у Польщі. Нам необхідна згода та зєдинення наших сил. Цього домагається від нас історична хвилина... Слухаючи цього заклику, що пливе з почуття відповідальности і громадянської совісти, витягаємо руку до згоди і щирого примирення до всіх тих, що хочуть віддати свої сили на службу Річпосполитій; витягаємо братню руку до всіх, що спільно з нами, як рівні з рівними, хочуть протиставитися ворожим діянням комуни, всякої анархії і деструкції, всяким чужим аґентурам, незалежно від того, під якою маскою вони ховаються... Мусимо раз остаточно здобутися на те, щоб взаємно собі довіряти, що при всіх ріжницях поглядів ми шукаємо тієї самої правди.“

Як вплине цей заклик на становище опозиційних партій до нових виборів на підставі старої ординації — сьогодні не можна ще нічого про це сказати. На всякий випадок жест рішальних чинників має своє значіння. І не виключене — як дехто здогадується — що на випадок якби опозиційні партії заявили своє позитивне відношення до виборів, прийшло би якесь зговорення, що вможливилоб тіснішу співпрацю. Чи прийде до того позитивного відношення опозиції, чи прийде до якогонебудь зговорення та співпраці опозиційних груп з теперішнім режимом — булоб передчасно щонебудь казати на підставі дотеперішніх даних і дотеперішньої внутрішньої політичної ситуації в Польщі. Одне певне: рейки внутрішньої політики уряду наставлені в напрямі консолідації.

Таким чином треба рахуватися з можливістю, що зі старого сойму не залишиться камінь на камені. До нового можуть увійти і правдоподібно ввійдуть нові люди; які — цього вже допильнують постанови виборчої ординації. Облича нового сойму залежатиме від того, хто спрямує свої вози на консолідаційні рейки.

Чи та необхідність згоди, ладу і порядку в Польщі, про яку каже шеф Озону у своїй передвиборчій відозві, і яку малиб заспокоїти найближчі вибори, вплине якнебудь на становище уряду в українській справі? Чи змагаючи до наладнання внутрішньої політики, польський уряд прийде до того переконання, що до стовідсоткового наладнання внутрішньо-польської політики необхідно поладнати й українську справу? Не маємо ніяких ілюзій у цьому напрямі і не оманюємо себе, що якийнебудь почин у цій справі вийде від уряду. Навпаки — ми певні, що уряд залишить тут усе по старому, даючи нам, українцям, правдоподібно таку свободу виборів, яку ми мали в 1935-ому році. Адже стара виборча ординація обовязує...

Три роки згорою, що ділять нас від „рожевих виборів“ у 1935-ому році, дали нам чималий досвід. Не маємо наміру робити на цьому місці підсумків цієї „нормалізаційної“ для нас каденції польського сойму. Але хочемо підкреслити, що коли кожний дотеперішній польський сойм стояв спиною до української справи і кожний голос українського посла був тым справжнім „голосом вопіющого в пустині“, то сойм, що тепер так безславно і без нічийого жалю відійшов, залишиться у нашій памяти, як той, що зневажав і поневіряв українську націю, що оклеветував її найвищих достойників, що за ніщо мав українських представників, які в ньому засідали. Сама доля змилувалась над нами, розтинаючи гордійський вузол ситуації, що стала консеквентним наслідком нормалізаційних взаємин.

Розвязання сойму і сенату витворило в нашому внутрішньо-політичному житті нову ситуацію. Ускладнення, що ще вчора звязували наші руки, сьогодні зникли. Само небо посилає нам ще одну добру нагоду залишити всі внутрішні непорозуміння, які нас розєднюють, і разом „одностайне стати“ до боротьби за свої національні права. Коли ще й цим разом зробимо помилку, друга така нагода може не швидко прийти.

об.

Після промови Гітлера.

Від першого дня нірнберського національсоціялістичного конгресу політичний світ з напруженою увагою наслухував, коли і що Гітлер скаже у злободенній німецько-судетській справі. Але Гітлер не поспішався. За вісім днів конгресу він промовляв до молоді, до формацій „фронту праці“, до жінок, до партійних функціонарів і вкінці до війська коротко, принагідно, без якогобудь сильнішого акценту та без ширшого звязку з проблемами закордонної політики. Це дало привід деяким пресовим органам здогадуватися, що Німеччина не почувається на силах ставити судетсько-німецьку справу на вістрю меча і що Гітлер вибрав тактику мовчанки як найліпшу тактику в сучасній міжнародній ситуації.

Коли на закінчення конгресу, вечором 13. вересня, Гітлер піднявся зі свого місця і в характеристичний для себе спосіб почав промову від порівнання теперішнього з минулим, з кожним реченням степенуючи наголос, не тільки для учасників конгресу, але також для слухачів радія за кордоном було очевидне, що Гітлер має намір сказати щось важного. Між уважними слухачами найшлися зараз — як це читаємо у пресових повідомленнях зза кордону — премієр Франції Даладіє в Парижі і премієр Великобританії Чемберлен у Льондоні. І показалося з промови Гітлера, що Німеччина навіть не думає зацукуватись у судетсько-німецькій справі перед пресовими чи якими іншими погрозами з Парижа, Москви чи Льондону, але навпаки — ставить справу руба: або — або.

Промова Гітлера незвичайно важка своїм змістом. „Безправству, з яким стрічаються судетські німці, мусить бути кінець“ — кликав він піднесеним голосом. „Коли ці переслідувані люди не можуть самі найти права й помочі, дістануть від нас і одно і друге“ — запевнював він під френетичні оплески учасників конгресу. „Ми не булиб гідні імени німців, якби не були готові зайняти цього роду становище і зробити звідси такі чи інші висновки“ — заявив Гітлер при кінці своєї промови.

Ця заява Гітлера в судетсько-німецькій справі на тлі тої частини його промови, в якій він говорить про могутні укріплення німецького кордону на Заході, що їх від двох років „будує 287 тисяч робітників, 84 тисяч членів „фронту праці“, численні баталіони піонірів і цілі дивізії піхоти“, має на меті переконати уряди Франції та Англії, що їх зусилля військово рятувати Чехословаччину булиб даремні, якщо чехословацький уряд замість „гнобити три з половиною мілнімців у Чехословаччині не введе права на самоозначення“. Уже „восени ці укріплення будуть готові“ — сказав Гітлер — а „за цим фронтом зі сталі й бетону, що частинно в чотирьох лініях широкий аж до 15 кільометрів, стоїть німецький нарід під зброєю“.

Таких твердих слів не говорять на вітер. Керманич сучасної Німеччини мусів їх добре розважити, коли так сильно і так широко покликується супроти західно-европейських держав на німецький аргумент сили; видно, що йому дійсно йде не про реторику чи тактику залякування, коли у своїй промові атакує Англію, називаючи її по імени.

Чогож хоче, яку розвязку судетсько-німецької проблеми пропонує Гітлер у своїй промові? Він виразно не домагається прилучення области судетських німців до німецької держави, але вимагає, щоб судетським німцям дати „право самоозначитись“. Можна це розуміти як вимогу плебісциту, вислід якого був би безсумнівно корисний для Німеччини. Але Гітлер готов, очевидно покищо, погодитись і на якусь іншу для німців можливу до прийняття розвязку судетсько-німецької проблеми. „Це — заявляє Гітлер — справа чеського уряду вести переговори з покликаними представниками судетських німців і довести в той спосіб до порозуміння“. Отже виглядає, що Гітлер за якусь велику ціну готов дати праському урядові ще одну нагоду поладнати судетсько-німецьку проблему в рамках чехо-словацької републики. Питання, якими німецький державник очевидно не має обовязку й не хоче журитися, в тому, чи судетсько-німецькі вимоги у звязку з одночасними вимогами інших чехословацьких меншин дадуться погодити з істнуванням Чехословаччини як держави, чи це не динаміт, що навіть без війни має розсадити надвелтавську републику. Є ще здогади, що Гітлер погодивсяб на часову приналежність автономної области судетських німців до Чехословаччини, але за ціну розриву Чехословаччиною союзу з Совітами.

На всякий випадок 13. вересня не повторилась у чеському виданні подія з 21. травня, коли то в одному ритмі зі словами Гітлера в Берліні, німецькі збройні сили машерували до Австрії та її столиці Відня. Хоча промова Гітлера гостра і тверда та у відношенні до західно-европейських демократій просто безцеремонна, вона все ще не замкнула дверей до храму миру. Зацікавлені в мирній полагоді оборонці державної незалежности Чехословаччини перед собою важке, коли не безнадійне завдання до розвязки. А може в цьому випадку їм пощастить до якогось часу?...

Хроніка Совітської України.

ШЕВЧЕНКОВІЯНА.

Микола Бажан передав київській кіностудії сценарій „Катерина“ за поемою Шевченка. Сава Голованівський передав кіносценарій „Поетова доля“ і пише на ту саму тему лібрето для опери. Любомир Дмитерко написав лібрето для балету „Петрусь“ і працює над лібретом для опери „Гайдамаки“, музику для якої пише композитор Лятошинський. Семен Скляренко пише цикль новель з життя Шевченка. Андрій Малишко теж пише новелі з Шевченкового життя. Максим Рильський пише поему, присвячену Шевченкові. Дмитро Косарик готує книжку „Шевченко на Україні“, Ілля Стебун пише повну біографію Шевченка.

Зявляється багато статтей із приводу майбутнього ювилею в совітській пресі, головний мотив у них це любов і пошана з боку Шевченка до представників тодішньої російської демократії й навпаки висока оцінка Шевченка і любов до нього з боку цих представників російської демократії, російської літератури. І раптом чи не „контрреволюційні“ рядки (і як їх цензура пропустила?) і чиї? Самого Ґоркого! „Правда“ друкує рукопис лекції Ґоркого про Шевченка, де він каже: „Ця людина (Шевченко) жила водночас з Тургеневим, Толстим, Некрасовим, Писемським, Григоровичем — з усіма стовпами російської літератури, і всі вони нічого не могли зробити, щоб полекшити його гірку долю. А чому вони не визнали Шевченка, чому не читали його й не оцінили, цього я і зрозуміти не маю змоги“.

Щоб зібрати фолькльорні матеріяли про Шевченка виїздила до Канівського, Переяславського, Черкаського, Вільшанського та інших районів спеціяльна комісія Інституту етнографії і фолькльору та Інституту літератури Академії Наук. „Трудящі з великою любовю розповідають про Шевченка. Майже в кожній хаті висить портрет поета, слова з його творів вишито на рушниках, нарід їх знає, читає, співає“.

Учасники експедиції зібрали багато цікавих оповідань, приказок, легенд, особливо цікаві оповідання записано в с. Моринцях від сучасників і сучасників Шевченка.

ВІДКРИТТЯ ЗИМОВОГО СЕЗОНУ В КИЇВСЬКІЙ ОПЕРІ.

Сезон відкрився 1. вересня виставою-прем'єрою опери Лятошинського „Щорс“, лібрето Рильського та Кочерги. Великий успіх мали артисти: Іванов (Щорс), Петрусенкова (Ліза), …нець (Сокальський), Борищенко (Гриць) … Прем'єра пройшла в святочному настрої.

А ЧИ Є ПІДСТАВИ ДЛЯ СВЯТОЧНОГО НАСТРОЮ?

Усі памятають „контрреволюційні“ … минулого року … київського радіокомітету … київська радіостанція передала повідомлення … наслідки суду над Якором, Примаковим та … ми, то найближчим номером …

ступ — виконано арію Кочубея з опери „Мазепа", де зазначалося, що Кочубей мав три скарби, перші два — дочку та майно у нього забрано, але третій скарб — помсту він береже для себе. А по повідомленні про самогубство Любченка найближчий номер був музичний — виконано жалібний марш Шопена. Безумовно ввесь персональний склад радіокомітету тоді добре профільтровано. Та і тепер бе на ґвалт кореспондент „Правди" якийсь Гриньов. Він зазначає, що недавно український радіокомітет передавав статтю „Великий російський нарід", а в цій статті ані слова не сказано про Леніна? В іншій передачі, де говорилось про розгром Денікіна „контрреволюційно" слово Денікін замінено словом Царицин (а як відомо Царицин захищали тоді самі Сталін і Ворошилов!). Дуже підозрілі і деякі літературні монтажі для передач. Наприклад монтаж песи „Любов Яровая" кінчається поразкою червоних, хоч це і не кінець песи. Уривок з роману Фурманова „Мятеж" починався і закінчувався також поразкою большевиків. Підчас найвідповідальніших передач українські стації „випадають".

Це такби новити у столиці, в центрі, та недобре щось і на периферії.

Майже водночас відбулись два судові процеси в Винниці й Умані. Перший був про „звіряче вбивство" комсомолки активістки Ярини Тимощухівни. Засуджено „ворогів народу" Вовка, Загоруя, Мельника і Войтюка. На суді встановлено, що вони готували замах ще на трьох колгоспниць комсомолок-активісток.

В Умані засуджено також „ворогів народу" Магдія Грибовського, Микитюка та інших по обвинуваченню їх у 8 грабежах та в 14 вбивствах. Підсудні призналися і розповіли, що вони задушили голову соцківського колгоспу Драченка, голову робіткому Новосельського, голову колгоспу Музичука, заступника голови сільради Гебу та ще 10 інших осіб.

Звертає на себе увагу, що в обох справах цілком відсутній мотив якихось особистих розрахунків. Мабуть і в Києві на це звернуто увагу.

Л.

—o—

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ.

Наукова діяльність акад. Смаль-Стоцького.

(Кінець).

Цікаво, що проф. Стоцький не залишив ніяких ділектольоґічних праць. Правда, в 90. рр XIX. ст. збирав матеріяли на Бойківщині (Зеленика), упорядкував їх, навіть фонетичні прикмети говору з тих околиць почасти опрацював. Але-ж усе це так і залишилося в архіві, як залишився ненадрукованим німецько-український словник, опрацьований у спілці з проф. Ґартнером і, здається, не був навіть переписаний із карточок.

Що його ділектольоґічна праця не побачила світу, можна пояснити собі це тим, що пок. проф. мав на українську ділектольоґію свій окремий погляд, із яким не годяться наші ділектольоґи. На погляд проф. Стоцького, в нашій мові не можна говорити про ділекти в такому розумінні, як в інших мовах. Ріжні ділектольоґічні відміни в нашій мові виросли просто наслідком сили і впливу анальоґії, тимто одні явища залишилися у своєму історичному одягу, другі мають свій корінь у законах анальоґії. Не визнавав він ніяких т. зв. архаїчних говорів, (пор., чернигівські, поліські), вважав їх просто переходовими, а двозвуки, що появляються в тих частинах України (куін, куинь, куєнь, кусь і т. д.), пояснив впливом білоруських говорів. Погляд на українські говори (що властиво не можна в нас говорити про ділекти, як у інших мовах) найшов свій вислів у досить гострій критиці праці проф. Зілинського (Opis fonetyczny języka ukraińskiego), що її покійний професор надрукував був у журналі „Назустріч" за 1934 р. ч. 22. (Чи мова це безліч говірок"). На нашу думку, тут вийшло непорозуміння, а це непорозуміння має свою основу в самій методі, в підході до того, як фонетик, на думку проф. повинен підходити до мовних явищ. Методольоґічні завваги проф. Стоцького в цій статті дуже цікаві. Між рядками статті можна дочитатися, що підхід до справи у проф. Стоцького більш — фонольоґічний (він бере мову як систему), а тут фонольоґія з фонетикою йде в розріз.

Щоб закінчити огляд мовознавчих праць проф. Смаль-Стоцького, згадаємо ще про його критику I. тому „Словаря російсько-українського", зібраного і впорядкованого М. Уманцем і Спілкою (1893), з багатьома цінними заввагами і дезидератами.

•

Всі видання шкільної граматики проф. Стоцького мають на кінці додаток—в і р ш у в а н н я. Уже в першому виданні з 1893 р. не могло не впасти в око читачеві, що до народньої поезії проф. Стоцький підходить не за дотеперішніми правилами, що зриває з дотеперішнім способом натягати народню ритміку до західньо-європейської, не користується принятими в західно-европейській ритміці знаками, перебраними із античної ритміки, а — заводить н о т и. При цьому звертає він увагу на ті склади в народніх віршах, що мають п о с т і й н і н а г о л о с и — на кінці вірша або перед цезурою, бо в інших випадках наголос може перескакувати. В найближчих виданнях свого шкільного підручника проф. поширив приклади з народньої поезії, доповнивши їх зразками віршів тих поетів, що користувалися народньою ритмікою (Шевченко, Руданський, Воробкевич і ін.). Був це вислід довголітньої праці над народньою ритмікою, праці, яка довела до такого висліду, що тільки з законами н а р о д н ь о ї р и т м і к и м о ж н а п і д х о д и т и д о Ш е в ч е н к о в о ї п о е з і ї, що Шевченко у своїй творчости користувався тільки українськими народніми ритмами: коломийкою (з усіма її відмінами) козачком, або як первісно проф. зве його „шумкою" (теж з усіма її відмінами) й колядкою. Висліди своєї праці над ритмікою поезії Шевченка проф. Стоцький виклав у студії „Ритміка Шевченківської поезії", що появилася в I. т. „Праць Українського Історично-фільольоґічного Товариства" у Празі (1926).

Можна не погоджуватися з поодинокими висновками проф. (н. пр., щодо ямбічного ритму, який він уважає просто — колядкою), можна в поодиноких зразках, що їх він подає, найти багато дечого такого, що перечить основним тезам, що їх проф. наводить, можуть нас разити в тих зразках неправильні наголоси, незгідні з Шевченковою поезією й так узагалі з наголосами в літературній мові, можна не погоджуватися з тим, щоб одне мистецтво (спів, музику) переносити в ділянку другого (говорена мова, декламація), можна оспорювати, чи, виголошуючи Шевченкову поезію, можна в деяких випадках скорочені вірші заступати протяжністю складів — а проте основні думки, основний підхід до Шевченкової ритміки треба визнати не тільки правдивими, правильними, але просто — р е в е л я ц і й н и м и. Не треба забувати, що це перша спроба, що дальші студії в цьому напрямку доведуть до ще кращих результатів. Уже тепер теоретики українського віршування (Якубський) мусіли, підо впливом студії проф. Стоцького, змінити багато із своїх первісних думок — і це для нас дуже важна справа.

•

Та не тільки ритмікою Шевченкової поезії займався пок. професор, а взагалі — Шевченком. Тут він покладав величезну вагу на саму справу і н т е р п р е т а ц і ї Шевченкової поезії. Праця над інтерпретаціями почалася давно, ще в чернівських часах, у семінарях української фільольоґії. Та в тих часах не довелося проф. багато друкувати. Щойно перед самою війною почав він у львівських виданнях („Ілюстрована Україна", „Хроніка Наук. Т-ва ім. Шевченка", „Діло" й т. з.) випусками невеличкі студійки, звязані зі інтерпретаціями Шевченкової поезії, а окремі монографійки-інтерпретації (якщо можна так висловитись) почали появлятися щойно по війні, теж у Львові, спершу в журналах („Літературно-Науковий Вістник", „Вістник", „Українська Школа", „Дзвони", „Назустріч" і т. д.) а далі — вийшли окремою великою книжкою п. з. „Т. Шевченко Інтерпретації" в Варшаві (1936) як 25. том праць „Українського Наукового Інституту у Варшаві", з переднім словом В. Сімовича.

Всупереч дотеперішнім інтерпретантам, що дошукувалися в поезії Шевченка різних чужосторонніх впливів (т. зв. впливольоґія), проф. Стоцький, чисто фільольоґічною методою, розбираючи слово за словом, проходячи думку за думкою, розяснює Шевченкові твори його світоглядом, ідеями, поглядами, замкненими чи в „Кобзарі", чи в Шевченкових повістях, чи в листуванні, одне слово — с а м и м Ш е в ч е н к о м. Таким чином те, що в Тарасовій поезії могло видатися не дуже ясним, а то і не все зрозумілим, нараз стає таким простим, таким ясним, що з дива не сходиш, як воно досі було незрозуміле. Таких інтерпретацій обіймає згадана книжка поверх пятнацять (деякі збиті під один заголовок). Крім них, уже рік перед смертю, надрукував пок. професор у II. томі „Праць українського історично-фільольоґічного Товариства" у Празі свої „лебедині" інтерпретації деяких передсмертних віршів Шевченка, п. з. „Останній рік Шевченкової поетичної творчости" (1937). Коли всі дотеперішні інтерпретації визначалися великим розумінням Шевченкової поезії, то остання перевищує їх усі — глибиною аналізи.

Шевченком займався проф. Стоцький увесь час. Вже здавна цілий місяць березень щороку читав „Кобзаря" — такий великий пієтизм ховала для Шевченка його душа. І що-року виступав із новими студіями-інтерпретаціями на засіданнях „Українського історично-фільольоґічного Товариства" у Празі. На цих засіданнях бувало все дуже багато людей, що, здержуючи дух, слухали повні захоплення й запалу професорові слова. Та, крім цього, Шевченкові посвячував він у Празі (як колись і в Чернівцях) цілі семестри на університеті.

Крім Шевченка, з українських письменників його займав Котляревський, головно „Енеїда" цього поета (пор. „Котляревський і його Енеїда", ЛНВ 1898, за грудень; Значіння Котляревського для української літератури, Чернівці, 1898), М. Шашкевич, Федькович (є про це надрукований виклад із нагоди ювілею Федьковича „Діло", 1886), Квітка, Франко (пор. його працю про поетичну діяльність Франка, Львів, 1913), Кобилянська (виклад про „Землю" з приводу 40-ліття її діяльности у Празі, 1931, не знаю, чи був надрукований), Стефаник (він же ввів цього письменника в літературу своїм переднім словом до першої збірки його новель, виданих у Чернівцях 1897 р.). Але ж друкованого з поля критики, чи з історії літератури ми маємо небагато.

•

Дуже багато праці вклав проф. Стоцький в історію української культури Буковини. Політ. обставини складалися так, що українство на Буковині цілком було завмерло, а що Буковина дісталася до Австрії від Молдавії (властиво від Туреччини), то витворився був погляд, що українці на Буковині зайшлий елемент, що Буковина вся корінно румунський край, і що українцям у цьому краю нічого не належиться. Щоб доказати неправдивість такого погляду, мало було етнічного матеріялу, політичної боротьби, треба було і своїх і чужих освідомити з історією українців у цьому краю від найдавніших часів і змалювати ту тяжку боротьбу, в якій український народ на Буковині поволі добивався своїх історичних прав. За цю працю взявся проф. Стоцький, і так повстала його „Б у к о в и н с ь к а Р у с ь"—культурно-історичний образок", що друкувалася спершу фейлєтонами в „Буковині", а потім появилася окремою, обемистою книжкою (Чернівці, 1899, на заголовку зазначений 1897. р., бо тоді почато її друкувати в „Буковині", й того року почато

робити з фейлетонів відбитку). Є це історія культурних змагань українського народу на Буковині він найдавніших часів до 90. р. XIX. ст., при чому на основі всіх історичних джерел, і румунських, автор дає незбитий доказ, що на Буковині, яка була частиною галицької держави (пор. апострофу до Ярослава Осьмомисла у „Слові о полку Ігоревім“, де згадується про границі Галича над Дунаєм — цею апострофою починається книжка), український народ автохтонний, і що він здавна вже боровся тут за своє існування. У книжці дуже докладно змальована політична боротьба румунів, що від самого прилучення Буковини до Австрії виставляли свої претенсії на цілу Буковину й домагалися злуки її з Семигородом в один коронний край. Боротьбу цю найкраще вясовує німецьке рукописне послание православного владики Гакмана, що пізніше відіграв деяку ролю в житті буковинських українців (його діло було — оснування „Руської Бесіди в Чернівцях, 1869) — і його проф. Стоцький дуже докладно використав. Та щоб і чужинці зазнайомилися з цією боротьбою, він видав це послание в Чернівцях, п. з.: „Nationale und Kirchliche Bestrebungen der Rumänen in der Bukowina 1848—1865, vom Erzbischof Hakman in einem Sendschreiben dargestellt“, 1899). Видання цієї книжки й було причиною, чому „Буковинська Русь“ дуже затяглася з друком. Пок. професор хотів, щоб „Sendschreiben“ появилося раніш, щоб читачі його книжки мали друковане джерело в руках.

Книжка ця, яку, вродила, як сам автор каже „щира любов до дорогої йому країни, сердечне бажання пізнати наскрізь життя-буття буковинської Руси, порозуміти напрям її духових змагань, розяснити собі у причиновій звязи всі явища в публичнім її житті, звести докупи ввесь культурний її дорібок“ — книжка ця, що впливає на нас, за словами Франка (Літ. Наук. Віст. 1900, Науковий відділ, ст. 151), „як подув свіжого вітру в степу, освіжує, додає сили“, книжка, на яку, як підносить, здається, Гнатюк 1900 р., „Галичанам доведеться чекати ще довго“, — вона була настольною книжкою кожного буковинського інтелігента і свідоміших селян на Буковині перед війною. Тепер вона, ясна річ, на індексі, але ж ті, що її мають, бережуть її в себе як ока в голові.

„Буковинська Русь“ це — синтеза народньої української праці на Буковині від віків. Не доведена вона до кінця. Образець праці наших братів на Буковині заокруглила б картина усебічної праці самого проф. Стоцького. Він же творить частину історії українського народу на Буковині...

*

Така була б, у загальних рисах, наукова діяльність покійного академіка Смаль-Стоцького. Багата надбаннями, плідна новими думками, глибокими й дуже цікавими... Думаємо, що своїми темами, а ще більше своєрідним підходом у поодиноких ділянках, на яких працював, зацікавить вона не тільки людей науки, але й читачів нашої преси. З усього видко, що не тільки в політиці, у громадській діяльности, й т. д., але й у науці проф. Стоцькому доводилося теж промощувати нові шляхи...

Німецько-чеська ідилля.

Для характеристики загострення німецько-чеських відносин варто навести такі факти:

В часі побуту льорда Рансімена на замку ґрафа Черніна біля Карльсбаду зібралася перед замком чотиротисячна юрба судетських німців. В імени її зголосився до льорда Рансімена німецький посол до чеського сойму Вольнер і зложив йому заяву, що судетські німці „не вірять у чеські обіцянки“ і рахують тільки на Рансімена. Перед і після візити посла Вольнера у Рансімена юрба раз-у-раз підносила оклики: „Домагаємося плебісциту!“ „Дорогий льорде, визволи нас від Чехословаччини!“ (Лібер Льорд, мах унс фрай фон дер Чехосльовакай).

Як відомо, ґен. Ґерінґ виголосив на націонал-соціялістичнім партійнім зїзді в Нірнберґу незвичайно гостру промову, присвячену майже в цілости німецько-чеському конфліктові. Навіть Німецьке Інформаційне Бюро уважало тактично потрібним пропустити деякі уступи з цієї промови. Ген. Ґерінґ мав заявити, що годі вічно панькатися з чеським народом, „позбавленим культури і про якого не відомо напевно звідки він узявся“. При цій нагоді дісталося дещо Англії. Нехай вона — говорив Ґерінґ — не дає добрих рад та осторог іншим про конечність утримання мира, але нехай краще сама займеться приверненням ладу „у своїй жидівській державці“ та в інших своїх посілостях. Ґен. Ґерінґ так схвилювався у часі своєї промови, що дістав гарячку і мусів положитися до ліжка.

Канцлер Гітлер говорив дипльоматичніше, ніж Ґерінґ, але вага його слів про „німецьких братів, що покищо не можуть іще брати участи в партійному зїзді“, є куди більша, бо нема сумніву, що тими братьми, що „покищо“ не були ще в Нірнберґу є судетські німці.

Міжнародня ідилля нашого часу...

Ще про розкопи у Крилосі.

В останніх днях появилася у пресі вістка, що я з доручення д-ра Я. Пастернака веду дальше археольогічні розкопи у Крилосі при помочі табору „Орлів“. Мушу спростувати, що ніяких розкопів у Крилосі я не веду, бо їх закінчив уже на цей рік д-р Я. Пастернак, а табор „Орлів“ буде до 25. ц. м. ще тільки вивозити румовище, викопане в минулому році.

Степан Ґела.

Що писало „Діло“ 50 років тому.

Субота, 15 (3) вересня 1888.

НАРОДНЄ ВІЧЕ.

Спеціяльний вічевий комітет, що займався уладженням народнього віча, яке мало відбутися в Бережанах 29-го вересня для повітів бережанського, підгаєцького та рогатинського, проголосив у „Ділі“ відозву, в якій між іншим читаємо:

„Конституційні закони признали нам наші народні права, але нас у найважніших наших правах кривдять. Наша руська мова не має відповідного 3-міліоновому народові і запорученого конституцією права у школах, судах та урядах. До повітових рад, до сойму і до державної ради не маємо змоги вибрати гідного числа своїх заступників, хоча кандидатами кладемо людей найвірніших Його Величеству нашому монархові. Майже у всіх повітових радах, в соймі і в державній раді голос русинів не має ваги, бо русини всюди у великій меншині.

„Тому зберімся на раду, на народнє віче до Бережан і там поговорім і порадьмося про свої кривди та про свої потреби.

ГАЛИЦЬКІ НЕВІЛЬНИЦІ В ЦАРГОРОДІ.

„З Царгорода пишуть до австрійських газет: Майже що тижня приходять сюди, головно на Варну або Галац, транспорти дівчат, найбільше з домів убогих батьків у Галичині, зваблені сюди аґентами, що обіцюють їм дуже добрі посади, а насправді продають їх в найпоганішу соромну неволю. Є тут навіть особлива біржа звана „Касино“, де живим товаром торгують мов акціями. Звичайна ціна 30—50 турецьких фунтів (360—600 зр.) а до Буенос Айрес навіть 200 турецьких фунтів. Що гіршого йде до Смирни, Олександрії і Каїра. Хто раз дістався в неволю, не втече вже, бо на впертих є всякого роду муки. Австрійсько-угорські консуляти повинні вже раз виступити енергійно і покласти край тій огидній торговлі невільницями“.

РОМАН СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ.

Франко у Чернівцях.

В 21 розділі незвичайно цікавої праці Михайла Мочульського: „З останніх десятиліть життя Івана Франка“, описує автор подорож Франка до Одеси.

Пише він там, що десь у жовтні 1909 року Франко постановив їхати до Одеси, перейнятий думкою, що там в Одесі є замурований в університеті рукопис з описом чудотворного ліку на його недугу. Бандрівський радився з Мочульським та Гнатюком, що йому робити з Франком, коли той вприться й захоче конче їхати. Всі разом вирішили не противитися Франкові та порадили Бандрівському піти з пашпортом Франка до російського консуля, в тім переконанні, що він не дасть Франкові дозволу на вїзд. Бандрівський зробив так, як йому радили і консуль справді відмовився дати візу Франкові.

„Але поет — пише Мочульський — був хитріший за нас. Коли з пашпортом не вийшло йому нічого у Львові, він поїхав у Чернівці і там, не знати за чиєю допомогою, йому підписали пашпорт і він просто з Черновець у листопаді того самого року поїхав в Одесу“.

Я хотів би виповнити цю прогалину спогадом із моїх хлопячих літ, бо перебування Франка в Чернівцях врізалося з незвичайною яскравістю в моїй памяті, в памяті ґімназиста, що переживав як велику подію цю можливість бачити з близька великого поета.

Отже одного гарного ранку ранньої осени задзвонив хтось до брами батьківського дому, домагаючися побачення з батьком. Слуга мав доручення всіх, що приходили в ділових справах спрямовувати до Краєвого Виділу, де тоді батько урядував, як віце-маршалок. Та пан, що стояв біля дверей конче домагався, щоб його впустили. Він довідався, чи мати дома і сказав слузі: „Ви тільки там доложіть, що Франко зі Львова приїхав та й мене приймуть“. Коли мати з недовірям вийшла у присадок, перед нею справді стояв — Франко. Зараз покликала мене мати із саду і ось перший раз я побачив перед собою Франка. Вразило мене передовсім те, що Франко, як я ствердив при привітанні, мав покручені руки — покручені пальці в скорчі.

Перше враження: людина середнього зросту, голова з багатоповерховим чолом, сині, змучені, немов задивлені кудись — очі, лице скупчене, овіяне глибокою повагою, нерадісно стиснуті уста, що по них, як здавалося, ніколи не пробігла усмішка.

Скоса я поглядав на Франка здивований, що цей поважний і сумний чоловік написав „Лиса Микиту“, твір повний безжурного гумору, з якого сотні віршів цитовано при кожній нагоді в нашім хлопячім товаристві.

За кілька хвилин приїхав, викликаний матірю — батько. Франко зразу приступив до справи. Він почав скаржитися на львовян, що його переслідують. Львовяни, мовляв, пішли до російського консуля, намовили його не давати йому візи і ось тому він не може поїхати до Одеси, щоб викупатися в лимані. А ці купелі негайно виліковали б скорч його рук. Тому він приїхав до Черновець, знаючи, що батько, як віцемаршалок краю, зможе дістати йому в російського консуля візу до Росії.

Російським консулем у Чернівцях був тоді зросійщений поляк Доліва-Добровольський, дуже освічена і культурна людина, збирач старовини. Добровольський бував часто в замку Жоржа Василька в Берґометі і звідтіля його батько знав, а навіть памятаю, що Доліву-Добровольського кілька разів запрошували на офіційні прийняття в дім моїх батьків, мабуть тому, що Добровольський нераз батькові заявляв, що він „свинством — москвофільською пропаґандою на Буковині особисто не займається; для доручень вести брудну роботу є відповідні секретарі“. Ось цей правильний підхід до тої прикрої справи москвофільства уможливив товариські з ним відносини. Тому зрозуміло, що один телефонат батька до Доліва-Добровольського — і віза до обіду була вже в пашпорті Франка.

Мушу підкреслити, що ввесь час Франко робив цілком нормальне враження й цілком долово розмовляв. Аж при обіді запанувала злівована тиша, коли він почав оповідати про свої розмови з духами. І маю враження, що батько може вже й жалував свого поспіху, що видобув візу для Франка.

По обіді я мав доручення забавляти Франка, бо батько мусів виїхати, щоб докінчити перервану працю у Виділі. Франко наперед добру годину мовчазно ходив по довгім коридорі передпокою та веранді, стріпуючи ввесь час скорченими руками. Я запитався його, чому він це робить, чи не хотів би він може сісти й спочити: „Ні, бачите, мені за день збирається пісок і я мушу цей пісок повитрушувати“. Пізніше зачав Франко розпитувати мене, якими спортами я займаюся. Я йому відповів, що в найближчому році збіраюся бігати на лещетах. Тоді саме почали всі вимовляти вже слово „скі“ як „ші“, але я не був певний, що письменник Франко вже знає такі спортові дрібниці і тому вимовив „скі“. Франко зразу мене поправив, що це тільки пишеться „скі“, а вимовляється „ші“!

На чай батьки запросили для товариства Франкові — але тут я вже не цілком певний — Василя Сімовича або Остапа Луцького. Гарно пригадую собі довгі розмови про апокрифи.

Ввечір Франка відвезли на залізницю і він поїхав далі до Одеси, але ще й тепер стоїть передімною ця перша зустріч з Франком. Пр[illegible] стать Франка полишила в моїй хлопячій душі незатерте враження якогось глибоко-трагічного противоріччя. Це чоло, що було таке могутністю духа повязано було із скорченим тілом, який з велиття робив немічного каліку.

—о—

З природи і життя.

Про веред шлунка.

Містимо цю розвідку про веред шлунка написану на спеціяльне прохання наших читачів. — Ред.

До доволі частих захворінь шлунка належить т. зв. веред шлунка, званий часто популярно чиряком шлунка. Ця недуга появляється головно у молодім та середнім віці від 25—40 року життя, переважно у мужчин.

Вигляд вереда.

Як відомо шлунок це мясистий мішок, що находиться в горішній частині черевної ямини. До шлунка дістаються спожиті страви через пролик, що немов рура, довга на 40 цм., лучить устну ямину зі шлунком. Усередині шлунок вистелений слизною болоною, що як вказує її назва витворює слизь, яка влекшує пересування корму в його дальшій мандрівці кишками і що важніше, має у собі багато клітин, що витворюють шлунковий сік, потрібний до травлення корму. В нормальному положенні шлунок має в цілости вигляд поземого чвертьмісяця, при чому його менша кривина є луковато вгнута і звернена догори, довша — випукла і звернена додолу.

Веред шлунка це недуга слизної болони шлунка. В одному місці слизної болони появляється її ушкодження, спочатку звичайно дуже мале і мілке. У тій початковій стадії можна його порівняти до отертої до шерсткого предмету шкіри. Старший віком веред прожирає слизну болону, що покриває від середини яму шлунка і поглиблюється глибше у мясну верству шлунка, що лежить під слизівкою. Такий веред має звичайно вигляд лійка, що вузьким кінцем сягає вглиб шлункової стіни; часом він має сходковаті стіни.

Таке буває, коли недуга розвивається скоро та гостро; коли-ж для самооборони шлунка проти такого нищення його стіни в лійку вереда починає витворюватися близновата тканка, що виповнює ушкоджене місце і стягає його, тоді недуга стає затяжна. Близна, що витворюється на дні вередового лійка стягає його і через це деформує вигляд шлунка, звичайно надаючи йому вигляд клепсидри.

Найчастіше місце де витворюється веред шлунка лежить коло воротаря, себто на границі шлунка і сусідньої кишки, в яку він переходить т. зв. дванацятку. Рідше находимо веред на малій кривині шлунка чи в початковій частині шлунка коло місця, де пролик впадає до шлунка, чи на інших його стінах.

Причини вереда.

Причини вереда шлунка ще й тепер не зовсім ясні. Істнує кілька наукових теорій, що стараються вияснити причину повставання вереду. Ще донедавна найбільш правдоподібною причиною вереда вважали лікарі надмірну квасоту (чи надмірне витворювання квасного шлункового соку). Багато лікарів думало, що надквасота шлунка спричинює надтравлення і знищення в даному місці шлунка слизної оболони і повстання вереда. Однак довголітні досліди ствердили, що 50 проц. хворих на шлунковий веред має нормальну кількість квасів у шлунку. Інші дослідники думають, що причиною вереда може бути затикання якоїсь малої кровоносної судини через скруп крови чи бактерій, що заблудили туди. Коли-ж у стіні шлунка заткається чимсь якась кровоносна судина, тоді та частина шлункової стіни, яку дана судина віджививає, є недокровлена і завмирає. В тім місці, де через затикання кровоносної судини завмирає жива тканка шлункової стіни, повстає веред. Одною з найбільш правдоподібних теорій, як повстає веред уважають тепер лікарі теорію про нервове повставання вереда Берґмана. Він каже, що причиною повставання вереда шлунка є розладдя в нервах, від скорчення і звуження кровоносної судини у шлунковій стіні, через що повстає завмирання даного недокровленого місця, яке опісля травить шлунковий сік.

Крім того лікарі-дослідники вереда кажуть, що на повставання вереда має великий вплив будова і вдача даної людини, себто т. зв. конституція людини. На веред шлунка частіше хворують особи слабовиті, особи з розладдям залів, що витворюють гормони, особи, в яких неправильно працюють нерви, головно ті, що реґулюють тиск крови, працю серця, кишок, гормонотворчих органів (залів) та ін.

Зате як це виказали численні обсервації, затяжний нежит шлунка не має більшого впливу на повставання вереда.

Прояви недуги.

Прояви цієї недуги є для неї доволі характеристичні: це **шлункові болі, блювота** з домішкою крови і чорне забарвлення калу, спричинене домішкою крови підчас кровотечі зі шлунка.

Болі звичайно появляються дещо наліво від лінії, що ділить наздовж тіло на дві половини в підсерцевій заглибині. Вони розходяться (промінюють) звичайно до лівої половини грудної клітки. У вереді шлунка болі майже ніколи не появляються натще, але виступають рівномірно що якийсь час по спожитті страви (пересічно по пів до 1 години), і то тим вчасніше, чим ближче впусту шлунка находиться веред. Болі при вереді шлунка найсильніші підчас найбільшого насилення травлення і в положенні на правому боці чи горілиць. В сидячій позиції хворому лекше. Згадані болі уступають тоді, коли страва покидає шлунок і переходить до сусідньої кишки дванацятки, — тоді як через блювоту вертається пожива чи коли хто зажив алькалії (соду). Т. зв. **пізні болі,** що являються в 3—5 годин по їжі, вказують, що веред находиться на межі шлунка і дванацятки у воротарі або у дванацятці. Такі пізні болі зявляються часом дуже пізно вночі, часто натще як т. зв. голодові болі. Вони звичайно багато сильніші від болів при вереді шлунка і мають характер сильних корчів, що походить від скорчу пустого шлунка.

При вереді шлунка виступає дуже часто блювота або зараз по їжі або по 2—3 годинах, звичайно тоді, коли біль стає найсильніший. Блювотина має часом в собі домішку крови свіжої ясночервоної, або старої стравленої подібної до кави з гущею. Кров, що виливається з місця шлунка знищеного вередом може залишатися в шлунку і тоді недужий має враження жару і повноти та пульсування в горішній частині черева; з інших проявів, що виступають при такій кровотечі буває неспокій, болі голови та памороки. Кров вилита до шлунка може також вийти назверх через блювоту. При вереді дванацятки вона не може завернути через замкнений воротар шлунка і йде далі з калом, на чорно його забарвлюючи. Кал тоді подібний до смоли і сильно тхне. Часто буває, що кількість крови у блювотинах чи калі дуже мала, так, що її голим оком не видно, а можна її викрити тільки через мікроскопові оглядини чи хемічними спробами.

Хід недуги.

Вереди шлунка в 50 проц. гояться від близн, в решті випадків бувають затяжні. Затяжний веред характеризується погіршеннями, що виступають головно взимі та на весну. Вони дають довготревалі болі. Затяжний хід вереда повстає наслідком переходу недуги на очеревну, себто болону, що покриває шлунок від сторони черевної ямини. Тоді повстають зрости шлунка із сусідніми органами (печінка, груба кишка, перепона), що не дають загоїтись вередові через неправильне положення шлунка. Тільки невелика частина вередів шлунка чи дванацятки дає найгіршу комплікацію цієї недуги — пробиття вереда до очеревної **ямини із запаленням** очеревної. Таке пробиття виявляється наглим сильним болем-колькою і загальним западом. Недужий, в якому пробився веред до очеревної ямини лежить нерухомо, оминає всякого руху, має язик сильно обложений, пульс спочатку вільний, небавком потім стає чимраз скоріший і дрібний. Потім звичайно розвивається розлите запалення очеревної.

З інших наслідків вереда шлунка чи дванацятки це значне вихуднення наслідком довготривалої втрати крови. Лише дуже малий процент затяжних вередів (3 проц.) переходить у лихий новотвір шлунка, пістряк (рак).

Лікування вереда.

Лікування вереда шлунка чи дванацятки полягає на лікуванні загальнім і хворого органу тіла. Загально лікують лікарі хиби конституції, сифіліс, туберкульозу та інші чинники, що могли-б підтримувати розвиток вереда. Залежно від стану недуги, загального стану пацієнта і від

місця вереда в шлунку лікування вереда може бути дієтетичне, фармацевтичне, промінне та операційне.

Дієтетичне лікування вимагає, щоб подавати хворому відповідну поживу, що рівночасно має віджививляти його і лікувати його шлунок, не подражнити його, охороняючи знищену вередом слизну оболону шлунка. При свіжому вереді, де маємо сильне кровавлення, треба хворого чимскоріше примістити в ліжку. Пацієнт мусить голодувати 24 год. Щоб заспокоїти спрагу, треба подавати хворому кусники леду, щоб смоктав (воду виплювати назад) або ледовохолодну воду до полокання устної ямини.

Коли хворий дуже виснажений можна подати йому т. зв. віджививчу лявативу з 200 цм. 10 прц. розчину гронового цукру, огрітого до теплоти тіла. Так можна віджививляти хворого навіть 5 разів денно. Коли гостра кровотеча пройде, хворий мусить остати в ліжку 4 тижні, підчас яких веред лікується відповідною дієтою. Таких зразків дієт є кілька, засадничо в них іде про те, щоб подані страви можна скоро стравити, щоб якнайкоротше дразнили хворий шлунок. Засадничим складником такої дієти для хворих на веред шлунка є **молоко,** тому що товщ з молока стримує виділювання шлункового соку, зменшує надмірну квасоту шлункового соку і покриває ніжною верствою веред. У перших 2 тижнях страва має бути виключно плинна, потім трохи густіша, а від чотирьох тижнів від початку лікування поволі переходиться до звичайної їжі.

На жаль з браку місця не можна передати тут докладно дієти на ввесь той час лікування дієтою, але зразки такої дієти подасть кожний лікар.

Фармацевтичне лікування вереда може переводити (як зрештою кожне інше) тільки лікар, бо воно для кожного випадку індивідуальне. Засадничо воно має на цілі затримати кровотечу, злагіднити надмір шлункових квасів алькаліями і звільнити шлунок від болячих корчів. При цьому подаємо алькалії (соду, маґнезію) препарати срібла, бізмуту та атропіну.

Є ще багато метод лікування вереда. З них кілька дало часто добрі висліди, як нпр. віджививлювання хворого сондою вложеною до тонкої кишки на 2—6 тижнів, коли страва не переходить через хворий шлунок чи дванацяткою і дає їм змогу відпочити та подужати.

Затяжні вереди, що є дуже опірні на дієтетичне та фармацевтичне лікування лікуємо нагріванням діятермічними лямпами чи насвітлюваннями променями Рентґена, що часто усувають болі та кровавлення.

Хворого уважаємо **за вилікуваного** тоді, коли він уже не має жадних болів, коли зникнуть болісні пункти при утиску на живіт і притаєна невидна голим оком кров у калі.

Виздоровівши повинен недужий ще рік притримуватись приписаної дієти. По кожній їжі повинен відпочити з теплим окладом на животі. Строго заборонені є усякі фізичні зусилля та утиски на черево. Також добре є поїхати до Шавниці (джерело „Маґдалена"), Трускавця (Нафтуся, спеціяльно, коли є запір стільця), Криниці („Зубер"). Крім того треба попивати щави алькалічні, як воду Віші, моршинську чи карльсбадську.

Операційне лікування переводять лікарі тоді, коли шлунковий веред перебився до очеревної ямини чи коли він своїми близнами здеформував дуже шлунок. Також коли лікар має підозріння, що даний веред хоче перейти в лихий новотвір — пістряк, тоді конечна операція, при якій усуваємо частину шлунка, де находиться веред або лучимо здорову частину шлунка з тонкою кишкою; тоді страва переходить зі шлунка до кишок скоро і оминаючи хворе місце не дразнить його, даючи йому змогу спокійно заблизнюватись і загоїтись. **Лікар Б. Г-й.**

Сторінка без політики.

„Бджільна матка“ - літак без летуна.

Недавно відбулися маневри англійської повітряної фльоти. На цих маневрах противлетунські батерії вперше обстрілювали літаки справжніми гострими стрільнами. Цю спробу могли перевести завдяки застосуванні

нових апаратів, які літають без летунів. Цими літаками кермують зі землі при допомозі радіових хвиль.

У документальній фільмі, що її знимали підчас маневрів і тепер висвітлюють у Парижі, між іншими актуальними подробицями, змальоване дуже вірно обстрілювання „безлетунських“ літаків.

Літак відривається від землі при допомозі катапульти, яка викидає його в повітря наче камінь із пращі. Літак підлітає бистро вгору й відтак маневрує в повітрі на приказ радіооператора зі землі. Апарат, що дає накази нагадує своїм внутрішнім виглядом та розмірами звичайні радіоприймачі. Оператор натискає ручку й літак, який находиться на висоті 3.000 м. слухняно летить направо, наліво, знижує лет і рятується від скермованих на нього вистрілів зенітної артилерії так само точно й хитро, якби ним кермувала тверда рука досвідченого летуна. Одначе дими вибухів все наближуються, коло замикається і вкінці апарат поцілений паде, схоплений полумям, на землю.

Літаки на загладу.

В англійських технічних журналах можна знайти цікаві дані й подробиці усіх спроб із цими літаками.

Літаки, що літають без летунів є типу „Тайгер Мот“ фабрики Гевіленд. Вони мають двигун містоти 120 кінських сил і розвивають середню скорість 160 км. на годину. Вартість такого літака розмірно невелика, бо він коштує всього 1.000 фунтів стерлінгів. Якщо прийняти, що кожний літак без летуна, який брав участь у маневрах і служив як ціль для протилетунських батерій, був призначений на загибіль, зовсім зрозуміле значіння, яке в цьому випадку кладуть на питання ціни.

„Бджільна матка“.

Перший „безлетунський“ літак, що його випродукували у заведенні Гевіленд, давав характеристичний шум, інший, ніж звичайного апарату. Той шум нагадував бреніння великого рою бджіл. Завдяки цьому шумові „безлетунський“ літак дістав серед летунів назву „Бджільна матка“. Ця назва вже приросла до цих апаратів, хоч вони вже й не шумлять тепер так, як давніше.

Коли робот дістає примхи.

Пробні лети „бджільних маток“ почалися вже два роки тому на англійському військовому аеродромі Мартлешем Гіт, одначе спершу їх держали у великій тайні. Перші спроби не все були вдатні. Нпр. одного дня „бджільна матка“, яка на приказ радіооператора підлетіла над майдан, несподівано змінила свій напрям і скермувалась просто на групу старшин, які приглядалися спробам. Старшини кинулися втікати і лиш завдяки швидкости їх орієнтації, вдалося їм виминути нещастя. Літак перекинувся і запалився саме в тому місці, де перед кількома секундами стояла група старшин ґенерального штабу. Виявилося, що механізм, який приймав радіові прикази зі землі щось попсувався і літак почав робити щось протилежне до цього, що йому наказував радіооператор.

Бомбардування і розвідка.

Як звичайні апарати, якими кермують летуни, так теж і „бджільні матки“ виконують два засадничі завдання — бомбардують та виконують розвідчі лети. **Бомби відриваються від „безлетунського“ літака на сигнал із землі саме в такім менті, в якім літак знаходиться над визначеним місцем.** Що торкається розвідки, то літаки мають **вмонтовані спеціяльні фотографічні апарати, які знимають теж у ме... тах, коли літак опиниться у відповіднім місц...**

Застосування нових роботів підчас вій... буде дуже велике і вони можуть стати спр... ді жахливою зброєю, як проти них знову н... видумають люди якихось нових засобів. А м... же вже видумали.

Лікарські оглядини та кількість подруж.

На підставі нових матримоніяльних приписів у стейті Ню-Йорк усі новоженці, чи радше наречені, які хотять побратися, мусять дістати лікарську посвідку від урядового лікаря, який має ствердити, що в них переведено реакцію Васермана. Закон увійшов у життя від 1. липня ц. р. і цифрові дані не дали на себе довго ждати. У червні 1937 р. видали 8.841 шлюбних ліценцій, у червні 1938 р. значить в остан... місяці перед законом видали таких ліценц... 11.788. Ще цікавіші інші дані: В однім ... Ню-Йорку видали 30. червня 1937 р. 220 ліце... цій на шлюб. 30. червня ц. р. видали аж ... таких ліценцій. Зате вже 1. липня ц. р., знач... на другий день, видали... 7 ліценцій.

—o—

Сфільмування факіра.

В Бомбаю виконали кілька знимок одного факіра, який перейшов кілька разів через розпалену ватру і не зазнав при тім ніяких ран, ні попарень. Знимки незвичайно точні. Тепер їх спеціяльно лікарі прослідкують, щоб устійнити поодинокі фази оригінального досвіду.

Костеніють очі.

Каліфорнійські лікарі сильно зацікавлені небуденним пацієнтом із Пасідену, якому костеніють очі.

Хорий має 32 роки і він просив лікарів не подавати його прізвища, тому, що він не хоче стати „медичним дивоглядом“. У часописах його називають „Містер Х“. Недуга добродія „Х“ почалася в 1933 р. Недуга проявляється в тому, що нагромаджування вапна, зосереджується в очах.

Лікарі заявляють, що такий випадок вони стрінули перший раз.

Взагалі в медицині відомо 70 випадків, що люди окостеніли, одначе ще ні разу не траплялося таке, щоб костеніння обмежувалося тільки на очах.

На одно око хорий уже не бачить, другому окові грозить така сама небезпека, якщо лікарям не вдасться спинити цього дивного процесу.

Тепер „Містера Х“ примістили в лічниці і приписали дієту, яка може стримає розвиток костеніння другого ока.

Чи риби мусять постійно плавати?

Кожне сотворіння мусить мати у відпов... нім менті відпочинок. Щож у такім випа... робить риба, яка постійно перебуває у в... Що вона робить, коли втомиться й мусить ... почати? Завдяки міхурові, що його випов... ґаз, риба може вирівнювати свій тягар у ... рівнянні з водою й не дає їй змогу вдерж... тися у воді, без плавання.

Деякі роди риб мають скомпліковані ... дження у своїй будові. Вони дають рибі ... гу вдержуватися на ріжних глибинах. Та... чином риби можуть відпочивати.

Оригінальний самовбивник.

В оригінальний спосіб наложив на ... руку інжинір Гляґанер, який працював на ... товищі в Кімберлей (Полуднева Африка) ... пішов до гангару, сів на літак, пустив ... і скермував машину на пліт. Літак розби... одначе інжинір вийшов ціло з катастрофи...

Неховатий кандидат на самовбивника ... спешився цим, всів до іншого апарату і ... тів на велику висоту. Щойно тоді він ... мотор і літак злетів на землю. Зпід ост... літака добули вже лиш трупа впертого с... вбивника.

Бандит із динамітовими набоями.

До великого нюйорського банку, недалеко Пятої Авеню ввійшов якийсь чоловік і просто скермувався до віконця каси.

Він положив на мідяній підставі перед віконцем невеликий мішочок і спокійно промовив до касієра:

— Мені конче треба 30.000 долярів... Виплатіть мені негайно ці гроші, бо в іншім випадку ввесь банк вилетить у повітря разом зі мною.

І погладивши мішочок, він додав:

— У ньому 36 динамітових набоїв. Не маю нічого до втрати...

Скарбник не стратив холоднокровности й обережно почав із незнайомим розмову:

— 30.000 долярів — це велика сума. Навіщо вам її. Не знаю, чи в мене в касі є стільки грошей.

Почалася розмова і скарбник знайшов нагоду натиснути алярмовий ґудзик. Проминуло три хвилини, які здавалися скарбникові цілими віками. Незамітно підкрався ззаду до незнайомого агент і схопив його за обі руки. Мішочок залишився на віконці. Детектив придержав незнайомого й наложив йому кайдани.

У мішку справді знайшли 66 прецизно зладжених динамітових набоїв, що своїм вибухом могли перемінити цілий банк у купу звалищ.

—oo—

Найстарша англійська кітка

Кітка Семі, власність місіс Ґріфіт із Л... шіру здохла. Семі мала 21 літ і пані назива... найстаршою англійською кіткою. І справді ... 21 літ — це для кітки такий рідкий вік, що ... ли чи місіс Ґріфіт помилялася.

Собаки й коти живуть приблизно од... ву скількість літ. Пятнацять літ — це вже ... них „поважний вік“. Щоб порівняти вік ... чи собаки з віком людини, то звичайно м... жать його через 7. Іншими словами н... ський рахунок Семі мала 147 літ.

Слоні, крокодилі й жаби можуть жи... літ. Леґенда про те, що карась живе ... літ сильно перебільшена, одначе ці риби ... досягають до 60 літ.

Нові вибори до сойму

6-ГО, ДО СЕНАТУ 13-ГО ЛИСТОПАДА.

ВАРШАВА, ПАТ. Дня 13. ц.м. у Деннику Законів оголошено розпорядок президента Польщі про вибори до сойму і сенату. Текст розпорядку такий: „На основі 9. ст. закону про виборчу ординацію до сойму („Д. З." з 1935, ч. 47, поз. 319) розписую вибори до сойму і визначую день голосування на 6. листопада 1938 р. Виборчі чинитьби мають бути виконані в речинцях, визначених у виборчому календарі, долученому до нинішнього розпорядку. Президент Польщі: І. Мосціцький, президент ради міністрів: Славой-Складковський, міністр справедливости: В. Грабовський.

„На основі 47. ст. закону про виборчу ординацію до сенату (Д. З. з 1935 р., ч. 47, поз. 320) розписую вибори до сенату. Виборчі чинитьби треба виконати в речинцях, визначених у виборчому календарі, долученому до нинішнього розпорядку.

Президент Польщі: І. Мосціцький, президент ради міністрів Славой-Складковський, міністр справедливости: В. Грабовський.

ВИБОРЧИЙ КАЛЄНДАР (СОЙМ):

До дня 14. вересня президент Польщі покликує генерального виборчого комісаря та його заступника.

До дня 23. вересня міністр справедливости покликує окружних виборчих комісарів.

До 3-го жовтня начальники громад мають виготовити списи виборців до сойму. Покінчення виборів до окружних зібрань. Зголошування делегатів до окружних зібрань від виборців.

До 8. жовтня предсідники „обводових" виборчих комісій викладають списи виборців до сойму до публичного перегляду.

13. жовтня — останній день вилоєення списків виборців до публичного перегляду. Окружні зібрання сходяться у справі устійнення листи кандидатів на послів.

До 18. жовтня — кандидати на послів пересилають до окружної комісії заяви про згоду кандидувати.

19. жовтня окружні виборчі комісії приступають до затверджування лист кандидатів на послів.

До 23. жовтня — предсідники окружних виборчих комісій, познайомившись з жалобами і спротивами, приказують „обводовим" виборчим комісіям втягнути або скреслити зі спису особи, які внесли жалобу чи спротив.

До 25. жовтня — „обводові" виборчі комісії вводять до списку виборців зміни, наказані предсідниками окружних виборчих комісій.

5. листопада — предсідники „обводових" виборчих комісій викладають до публичного перегляду устійнені списки виборців.

6. листопада — голосування до сойму.

9. листопада — окружні виборчі комісії приступають до устійнення вислїду голосування в окрузі і признання мандатів кандидатам на послів.

До 25. листопада — вношення до Найвищого Суду протестів проти виборів.

ВИБОРЧИЙ КАЛЄНДАР (СЕНАТ).

До 28. вересня — генеральний виборчий комісар покликує предсідників воєвідських виборчих колєгій та їх заступників.

До 4. жовтня — адміністраційні власти оголошують про поділ повіту на виборчі „обводи".

8. жовтня — предсідники „обводових" зібрань викладають до публичного перегляду списки виборців до сенату.

13. жовтня — останній день вложення до публичного перегляду списку виборців.

18. жовтня — предсідники „обводових" зібрань передають жалоби і спротиви, що їх не взяли під увагу, предсідникам окружних виборчих комісій.

23. жовтня — „обводові" зібрання вибирають делегатів до воєвідських виборчих колєгій.

30. жовтня — „обводові" зібрання, наново вибирають делегатів, якщо уневажнено попередній вибір.

13. листопада — воєвідські виборчі колєгії покликують сенаторів та їх заступників.

18. листопада — генеральний виборчий комісар оповіщує в урядовій газеті вислід виборів до сенату.

До 25. листопада — президент Польщі покликує сенаторів і пересилає акт покликання генеральному виборчому комісареві. Вношення протестів до Найвищого Суду проти виборів у воєвідських виборчих колєгіях.

До 28. листопада — предсідники колєгій пересилають Найвищому Судові протести разом з актами, а бюра сенату — відписи протестів.

По широкому світі.

Литовський премієр Міронас оглянув будову нової пристані у Свентій.

Чілійський уряд подався до димісії.

Італійська військова фльота дістала нове підводне судно.

Американський генеральний штаб хотів би підвести мирний стан армії до 400.000 вояків та могти змобілізувати міліон вояків у 4-ох місяцях. Департамент війни підготовлює внески в цій справі.

Єгипетський міністр війни приїхав до Льондону з неофіційною візитою.

Болгарська армія почала маневри між твердинями Варною, Шумлею та Рущуком.

Британський король з нагоди смерти свого свояка установив 14-денну двірську жалобу.

На Литві починаються в середу великі військові маневри.

Литвійська армія починає в четвер маневри при співучасти морської та повітряної фльоти.

Совітська преса гостро накидується на пос. Даладіє.

У Мексику Комінтерн хоче оснувати центр пропаганди на цілу Америку.

СССР видав Польщі трьох пільотів з безборонними літаками, що нехотячи перелетіли кордон.

ПРИГАДУЄМО ВП. Передплатникам, що наше конто П. К. О. ч. 143322 є замкнене, тому просимо складанки з тим числом знищити, а посилати передплату тільки на число ПКО 504.060. —3

ЯПОНЦІ ПРОГНАЛИ 10 КИТАЙСЬКИХ ДИВІЗІЙ.

Домеі повідомляє: По 10-денних завзятих боях японці прогнали 10 китайських дивізій з позиції на північ від гірського ланцюга Тасю; китайці відступають у неладі.

Інші японські кольони йдуть на захід; вони вже у половині дороги між Кутіг та Сініян.

КИТАЙЦІ ВЖИВАЮТЬ ТРІЙЛИВИХ ҐАЗІВ?

Японці повідомляють з Інчану, що китайці, наступаючи японців на захід від Інчану, вжили трійливих ґазів. Японці були на те приготовані, тому потерпіли невеликі втрати.

Міжнародня поліція

ДЛЯ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ?

„Ексчендж Телеграф" довідується, що французькі офіційні кола видвигають **проєкт міжнародньої поліційної бригади, зложеної з французів, англійців та німців (?), яка негайно обняла б охорону ладу в Чехословаччині.**

КРОВАВІ СУТИЧКИ МІЖ НІМЦЯМИ І ЧЕХАМИ.

Німецьке Інформаційне Бюро **повідомляє:**

В Авсіґу

зібралися німці на ринку, щоб вислухати при голосниках трансмісії з Нірнберґу. Коли юрба почала розходитися, хтось вистрілив кілька разів; згинув член судетської партійної міліції Лінг, ранений Ваха. Виновників не зловили.

У Тепліц

чехи й комуністи зорганізували демонстрації, рівночасно з німецьким походом. Поліція розігнала німців ґумовими палицями, при чому побила посла Ціпелінса.

У Трашенав

співночі дзвони всіх церков скликали німців на демонстрацію за самовизначенням. Посол Кельнер виголосив промову.

У Райхенберґу

розійшлися поголоски, що на музичне свято приїде Генляйн. Зібралась кількатисячна юрба німців, щоб його привитати. На вид авт з написом „Хай живе вісь Москва—Прага—Париж" німці почали співати „Дойчлянд ібер аллес" і „Горст Весельлід". Дійшло до бійки, в якій ранено кілька осіб.

В **Еґері** ранено кількадесять осіб. В **Рибовці** коло Карльсбаду кілька осіб потурбовано. В **Залізній Руді** і в **Еґері** шиби чеських крамниць замальовано німецькими написами і стрілками з написом „до Праги". В місцевости **Фальнковс** вибухли дві петарди.

З Роншпреґу

вертався гурт німців домів самоходами. По дорозі поліція та скарбова сторожа обстріляли їх та смертельно ранили 32-літнього Бара.

У Тахав

жандармерія дала сальву до юрби і мабуть убила одну особу та зранила 7, з яких 7 поміщено у шпиталі.

ЖЕРТВИ.

Число жертв чесько-німецьких сутичок важко обрахувати; урядові кола не подають точних цифер. На основі приватних вісток з Праги твердять, що згинуло 12 осіб, ранено до 20 осіб.

ХТО ПРОВОКУЄ ІНЦИДЕНТИ?

У закордонній пресі появилось обвинувачення під адресою судетських німців, мовляв це вони провокують постійні інциденти з чехами і на це чеська влада має докази.

Міродатні німецько-судетські кола заперечують той закид.

Маневри турецької фльоти в Дарданелях.

12 ц. м. почались у Дарданелях маневри турецької військової фльоти; вони потривають цілий місяць. Частину проливу замкнено для пасажирських і торговельних кораблів.

Генеральний виборчий комісар.

Президент держави іменував генеральним виборчим комісарем суддю Найвищого Суду Станислава Ґіжицького і його заступником Адама Хехлінського, суддю апеляційного суду в Варшаві. Судця Ґіжицький був уже двічі генеральним виборчим комісарем, в 1930. і 1935. р.

Відгук Гітлерової промови в Бельгії.

Бельгійська рада міністрів радила в понеділок вечором 7 годин над міжнародним положенням та над значінням промови Гітлера. Ніякий комунікат не появився. Як говорять, бельгійський уряд уважає, що та промова залишає важливі питання в завішенні, але не замикає дверей до дальших переговорів.

У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

През. Рузвельт, що перебуває у Рочестері, обговорив телефоном з держ. секретарем міжнародню ситуацію. В середу вечором виїде він до Гайд-парку.

—o—

Припинили діяльність читальні „Просвіти“ і кружка Р. Ш. в Чижикові

У вівторок 13. ц. м голова читальні „Просвіти“ Михайло Гнатишин і голова кружка „Р. Ш.“ Павло Коростіль дістали рішення львівського староства про припинення діяльности обох товариств. Одночасно поліція опечатала домівки обох товариств, що приміщуються в одному домі. Рішення староства, однозгідне в обох випадках, подаємо в цілости як характеристичний документ часу:

Starosta Powiatowy Lwowski. L. Pol. 6/202/II. We Lwowie, dnia 12. września 1938. Do Zarządu oddziału stowarzyszenia p. n. Czytelnia „Proświty“ w Czyżykowie do rąk p. Michała Hnatyszyna. Od dłuższego już czasu obserwuję szczególnie jaskrawy wzrost nastrojów destrukcyjnych i antypolskich w Czyżykowie. W ostatnich jednak tygodniach stan ten uległ niepokojącemu zaostrzeniu się. Świadczą o tem zarówno raporty policyjne i zażalenia miejscowych czynników urzędowych i obywatelskich, jak i moje osobiste spostrzeżenia z wyjazdu do Czyżykowa. Ludność ukraińska tamtejsza z niespotykaną wprost wrogością i oporem odnosi się do wszelkich zarządzeń władz i na każdym kroku usiłuje udaremniać wszelkie przejawy pracy organizacyjnej swoich współmieszkańców polskiej narodowości mimo, iż mają one jedynie formy obrony przed denacjonalizacją ze strony silniejszego liczebnie i organizacyjnie żywiołu ukraińskiego. Dowody: 1) w lecie b. r. bezrolna ludność ukraińska solidarnie nie przyjęła zaofiarowanej jej przez miejscowy folwark pracy przy zbiorach mimo, iż zarobki i warunki wynagrodzenia nie były do pogardzenia i mimo, iż w latach poprzednich prace na tym folwarku były wykonywane przez ludność miejscową; 2) w tymże czasie ludność ukraińska nie tylko odmawia ciężących na niej świadczeń bezpłatnych na rzecz ukończenia budwy szkoły miejscowej, ale nawet odpłatnie nie chce dać podwód do przewiezienia materiałów budowlanych, a zarządzenia sołtysa w tym względzie są bez wyniku; 3) w dniu 4. 9. b. r. zorganizowana w miejscowej czytelni „Proświty“ grupa młodzieży ukraińskiej oczekiwała przed lokalem tego stowarzyszenia na powracające z uroczystości zamknięcia obozu harcerskiego w Czyżykowie ludność polską z Czyszek i pałkami oraz kamieniami zaatakowała ich, raniąc 8 osób zpośród polaków, z czego 2 ciężko. Napaść ta była wyrazem niezadowolenia ludności ukraińskiej z tego, że polacy w ukraińskim, zdaniem jej, Czyżykowie odbywają swoje imprezy kulturalne; 4) w tym dniu 4. 9. b. r. wieczorem do powracających ze wspomnianej pod 3) uroczystości sześciu polaków w towarzystwie przodownika P. P. Kojdera padł z ukrycia około domu Vogelfängera strzał z broni palnej krótkiej; 5) następnego dnia wieczorem w kierunku przechodzącego obok domu Jakubowskiego, mieszkańca Czyżykowa, polaka Piotra Słabickiego, który brał udział we wspomnianej wyżej uroczystości, — padły 2 strzały z krótkiej broni palnej.

Zarówno dochodzenia policyjne jak i moje osobiste obserwacje wskazują na to, że przyczyną przedstawionych wyżej faktów, jest między innymi działalność P. T. Stowarzyszenia, które skupiając u siebie tamtejszą ludność ukraińską urabia wśród niej opinie i nastroje w duchu zagrażającym, jak to wyżej wskazane bezpieczeństwu i spokojowi publicznemu.

Z tych przeto względów na zasadzie art. 16 prawa o stowarzyszeniach zawieszam działalność Towarzystwa. Decyzja ta, zgodnie z ostatnim zdaniem ustępu (art. 16 cytowanego prawa) jest natychmiast wykonalna. Od tego orzeczenia przysługuje odwołanie do Urzędu Wojewódzkiego we Lwowie przez tutejsze Starostwo w ciągu dni 14 po doręczeniu. Starosta powiatowy: Zamecznik.

НОВИНКИ.

— Сходини аплікантів відбудуться в четвер, 15. ц. м. в год. 19.30 в домівці при вул. Костюшка 5. Участь обовязкова.

— Повила з помідорів і компоти зі сливок будуть темою чергового показу „Нової Хати“, в четвер, 15. ц. м. Провадить п. Наталка Гаврих-Костецька. Показ відбудеться в домівці „Труду“, Львів, Ринок ч. 39. Початок год. 6-та.

— Двотижневик „Народня Воля“. Вже появилося перше число двотижневика „Народня Воля“, що є органом проводу Української Національної Селянської Партії. Редакція часопису є в селі Великім Бичкові на Мармарощині, а друкується у Празі.

— Ще про нахідку в Луцьку. У „Ділі“ з 23. VIII. ц. р. подано сензаційну вістку про те, що в Луцьку найшли при каналізаційних роботах деревляну трумну з дуже добре збереженим жіночим тілом. У небіжки мав бути золотий вінок на голові, в ухах ковтки з дармовисами. Ціла нахідка малаб походити з княжої доби. По прослідженні справи показується тепер, що це задеко пізніша памятка, мабуть із XVII. ст. При кістяку були лише перстені та в руках ще свічка. Ніякого золотого вінка-діядему не було. Нахідку залишили в цілости в землі, як надто ще свіжу. Я. П.

— Шибениця в Станиславові. В середу пополудні в Станиславові стратили, засудженого за бандитські грабіжницькі напади і вбивства на кару смерти, Міняйлюка. Повідомлення про те, що президент держави не скористав з права ласки, Міняйлюк приняв спокійно. Екзекуцію виконав кат Бравн.

— За приналежність до ОУН. Перед окружним судом у Чорткові відбулася розправа проти Володимира Біланюка, Михайла Клебуса, Юрка Венгера і Степана Зельського з Борщівщини, яким акт обвинувачення закидав приналежність до ОУН. Суд засудив Клебуса і Венгера по 3 роки вязниці, Біланюка на 2 роки, Зельського звільнив.

— Перед низкою процесів на Волині. В найближчих днях відбудуться процеси у Кремянці, Дубні і Рівному проти комуністів. У Рівному стане перед судом 24 особи зі сарненського повіту під закидом ширення комуністичної пропаганди.

— Бальони-ліліпути. Совіти приступили до будови бальонів-ліліпутів, проміром 7.8 м., довгих на 28 м. Ці бальони розвиватимуть швидкість 80 км. на годину. Залога буде складатися з двох вояків. Підчас миру вживатимуть їх до вишколу залоги, підчас війни залога бальонів-ліліпутів кермуватиме гарматнім вогнем.

— Хочуть обмежити доступ до ремесла. Заходом секретаріяту порозуміння польських суспільних організацій відбувся минулої неділі у Львові воєвідський зїзд польських ремісників-християн, на якому сварилися ендеки з представниками ОЗН, бо обі партії хотіли використати цей зїзд для своїх цілей. Одначе між обома партіями прийшло до згоди при ухвалюванні резолюцій, в яких між іншим зїзд взиває замкнути видавання дозволів з огляду на недостачу праці та обмежити національні меншини в ремеслі при видаванні ремісничих карт на терені львівської ремісничої палати. Отже вже навіть в ремеслі хочуть замкнути доступ молоді наших малоземельних селян.

— Хто виграв на льотерії. В нинішнім тягненні Держ. Кляс. Льотерії впали м. ін. такі більші вигри: 10.000 зол. на ч. 148950. 5.000 зол. на ч. 29683 32401 45851 46291 34255 75894 83824 94299 108594 143161. 2.000 зол. на ч. 24434 34792 46538 57880 64776 73361 79831 86658 122385 136089. 1.000 зол. на ч. 1329 3087 13612 20838 25497 27431 31719 35455 39479 42754 43079 45461 52406 56219 61042 62199 68911 75474 78133 84993 94621 96102 99137 103198 116880 118888 119494 122790 125883 139144 147856 149987 157125 156361 159399.

— Польські бальони в Болгарії і в Румунії. Недалеко Троханова в Болгарії осів у вівторок 13. ц. м. в год. 7.40 вечором польський бальон „ЛОПП“ з залогою капітаном Янушем і інж. Яніком. Другий польський бальон „Варшава“ осів теж у вівторок пополудні в Румунії, 31 км. від Капунеле. Оба польські бальони брали участь у міжнародніх змаганнях за чашу Гордон-Бенета. Старт бальонів відбувся в столиці Бельгії у Брюселі.

— Знайдений скарб. Підчас земних робіт в Пйотрковом викопали скринку, в якій було ... срібних монет т. зв. талярів з портретом короля Станислава Авгуса. Знайдені монети передали до історичних музеїв у Варшаві.

— Низка самоходових катастроф. У суботу 10. ц. м. трапилась коло Берліна низка самоходових катастроф, в яких згинуло 5 осіб, а 41 було важко і легко ранених. Такого великого числа катастроф не було вже в столиці Німеччини від кількох років. — У Таргу Муреш у Семигороді зударилася дрезина, якою їхало 10 осіб, з льокомотивою. Дві особи померло, 8 важко ранених.

— Два королівські сини в кайданах. Два королівські сини Ємену, заковані в кайдани, перебувають в санаанській вязниці від кількох років. Тепер їх звільнять з вязниці і вивезуть в глибину краю. Стан здоровля обох вязнів значно погіршився в останньому часі. Щойно недавно дозволили їм користати з лікарської допомоги.

— Поспішна розбудова підземної залізниці. В Москві закінчили поспішну працю на одному з найважніших відтинків московської підземної залізниці, що йде зі середмістя з площі Свердлова на летовище. Згаданий відтинок підземної залізниці має велике стратегічне значіння, ... приміщено безліч великих протилетунських і протигазових сховів, що їх містоту і щільність провірював в останньому часі сам марш. Ворошилов.

— Пожежа театру для дітей в Москві. Перед кількома днями повстала пожежа в театрі для дітей у Москві на площі Свердлова безпосередньо по виставі. Пожежа охопила цілий будинок, з якого залишилися лише мури і частина гараж та бюр. Вогонь повикручував залізні ... би немов дроти. Рятункову акцію вело ... відділів пожежної сторожі цілу ніч і злокалізували пожежу щойно над раном. Здогадуються, що пожежа повстала від папіросок, які курили діти потайки за кулісами підчас вистави.

РЕВІЗІЯ У ВЕЛИКОГО МУФТІЯ ЄРУСАЛИМУ?

Як подає „Аль Аграм“, до б. великого муфтія Єрусалиму (який утік до Бейруту) прийшла поліція; один поліційний старшина відбув з ним розмову сам-на-сам.

Це викликало ріжні коментарі: одні говорять, що у муфтія перевели ревізію, інші, що поліція викрила змову проти муфтія, тому скріплено сторожу коло його дому.

Дописи.

БУЗЕЧНИ...

Попис дитячого садка в Побужанах. Щойно ... року заходом голови місцевого кружка „Рідної Школи“ о. І. Курчаби засновано дитячий садок у Побужанах ... Буська, що його вела п. І. Чипаківна з Кам... ...милової. З початком фреквенція дітей в садку була ..., але пізніше збільшилася, бо завдяки ... відпинці садка відбулося „Свято Матері“, яке вплинуло додатньо на збільшення числа дітей у садку. ... тревав три місяці. За той час діти навчилися ... гато та провели з користю час на забаві й ... закінчення садка відбулося дуже святочно ... п. р. Матері з дітьми вислухали торжественної ... Божої, що її відправив місцевий парох о. І. Курчаба ... виголосив відповідну проповідь. Кілька днів ... 4. п. м., відбувся ще попис дітей, на якім ... співи, деклямації, танки й хороводи у виконанні ... найменших. На пописі було багато гостей, ... якнайкраще вражіння з успішної праці ... ка. Вкінці слід висловити щире спасибіг усім ... давцям, які матеріяльно причинилися до ... садка, зокрема о. пароxові Курчабі та ...

ЖУРАВ...

Концерт в честь Франка в Журавні відбувся в неділю 4. ц. м. заходом філії „Просвіти“. На ... складалися деклямації, виступи хорів зі Сморжова і Журавна та інсценізація „Великі ...“. Промову виголосив д-р Павло Лисяк, голова ... Концерт закінчився відспіванням національного ... Публики зі самого Журавна дуже мало. ... людей з довколичних сіл, хоч погода ...

Признання

Д. П. Михайлові ОСІНЧУКОВІ і Павлові КОВЖУНОВІ, артистам малярам у Львові.

Комітет малювання церкви в Калуші, складає приємне [illegible] щиру подяку артистам малярам Михайлові Осінчукові і Павлові Ковжунові за переведення поліхромії в нашій величавій церкві на память 950-ліття хрещення України.

Роботу вони виконали солідно, так, що сміло можемо їх працю поручити Всч. отцям парохам і радам церковним.

Калуш, 14. вересня 1938 р.

о. Володимир Тисовський, парох.

Члени Комітету:

Д-р Іван Сохацький, **Яків Величкович.**

ЧОРТКІВ.

Чортківська гімназія „Рідної Школи" відбула інавгурацію свого 29-го року істнування вже у своїм власнім величавім будинку. По 28-ох роках скитальства по чужих хатах, у наймах — дістала та дуже важна, бо єдина на полудневому Поділлі наукова станиця від свого громадянства в дарунку власне приміщення. А приміщення це дійсно величаве, хто йде попри нього, свій чи чужий, мусить звернути увагу на цю найгарнішу в Чорткові школу. Перипетії будови цього дому [illegible] вже нашому ширшому загалові. Ще в 1932 р. внесено [illegible] проєкти під будову школи при вул. Трибунальській. Проєкт пішов до воєвідства і воєвідство віліслало [illegible] до Кураторії; одна і друга влада провіряла, чи [illegible] під будову відповідне, чи плани добрі і т. д. Показалося, що місце вибрано добре, Кураторія не могла [illegible] закинути, також і тернопільське воєвідство не [illegible] жодних замітів щодо місця задуманої школи, [illegible] домагалося поправок до плянів. Вимогу цю виконано. Однак воєвідство в Тернополі, хоч і не заборонило [illegible] будови, але й не дало дозволу, а пляни десь ще й [illegible] у себе неполагоджені. Тому в квітні 1937 р. [illegible] громадянство приступило до будови звичайної рідношкільної домівки на основі консенсу самого магістрату. Та коли будівля була вже підведена [illegible], магістрат заборонив дальшу будову, мовляв: „Ви щиво там хочете приміститн школу". Не помогли [illegible] ресурси й інтервенції. Тоді Комітет будови вніс [illegible] до воєвідства за дозвіл на будову школи на [illegible] плянів, приманних раз магістратом у Чорткові. Однак воєвідство в Тернополі заборонило будову, [illegible] місититься школа. Не помогли ніякі перепрошення, що тейже Кураторія вже раз була дала [illegible] на будову школи на тому самому місці та [illegible] відділена від будованої школи господарським будинком і високим на 5 метрів муром. Воєвода [illegible], не питаючись навіть думки Кураторії, [illegible] що місце не надається на школу. Аж відклик [illegible] міністерства внутрішніх справ і делегація голови „Рідної Школи" в Чорткові д-р Рослика враз зі сенатором д-ром Горбачевським та послом з чортківської [illegible] д-ром Бараном у премієра виєднали дозвіл на [illegible] посталої в 1937 р. будівлі. Цей дозвіл вислано в червні цього року. Тоді стояли тільки самі мури. Треба було побудувати сходи, вставити вікна, двері, [illegible] коридори, побудувати керницю, взагалі ще [illegible] багато треба було зробити, щоб будинок був придатний до шкільного вжитку. І тому в червні, липні і [illegible] робота мусіла горіти, бо Комітет постановив [illegible] на цього року примістити свою школу у [illegible] домівці і свого ділища. Дня 6. вересня п. р. [illegible] гімназії о. Таушький посвятив у середині [illegible]. Торжество це мало відбутися тільки для [illegible], себто у присутности шкільної молоді та її [illegible]. Тому Комітет навіть нікого не повідомляв про [illegible]. Але громадянство Чорткова масово і спонтанно [illegible] до церкви на шкільне богослуження і потім пішло до нової будівлі. Там відбувся святочний акт передачі шкільного будинку головою Комітету будови д-ром Росликом в управу директора гімназії проф. Вачинського. Передаючи ключі від дому директорові гімназії, виголосив д-р Рослик коротку зворушливу промову. „В квітні 1937 року, тому 17 місяців, на цьому місці росли бурени і будяки. Нині стоїть тут домівка, що має 4 кондигнації. А все це побудувало українське громадянство власними силами. Ані сотика не дістали ми на ту будову підмоги від чужих. Кожна цегла в цій будові зрошена потом нашого громадянства. Такий великий успіх у такому короткому часі можна завдячувати величезному зрозумінню нашим громадянством ваги рідношкільної ідеї, сильній його зорганізованости та жертвенній праці членів Комітету будови". І дійсно Чортківщина доконала великого діла за цього півтора року. Зібрати за той час сотню тисяч золотих та все головно з дрібних жертв селянства, побороти всі перепони, ставлені в будові чужими та звести до одного річища, нераз суперечні думки своїх — все те свідчить про неабиякий організаційний хист Комітету будови. Але головно свідчить воно про те, що наш нарід — це не темна маса, але нація свідома ваги культури і своєї школи, нація, яка на поклик своїх провідників без податкового екзекутора понесе великі жертви для вітворення вуалі своїх майбутніх провідників. Рідношкільна домівка в Чорткові — це не тільки святиня науки, але це й доказ живучости нашого народу. І доки наш нарід проявляє таку живучість, не страшне нам ніщо, ми можемо сміливо двигнутися в майбутнє.

Спорт.

ВІДКИНУЛИ СТАТУТИ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТОВОГО ПРОВОДУ.

Львівське Городське Старосто повідомило окремим письмом С. Т. Україну у Львові, як одного з ініціаторів Українського Спортового Проводу, **що заборонює оснувати Український Спортовий Провід.** Проти цього рішення можна внести відклик до 14 днів. Як головний мотив відмови Городське Старосто подало, що внесення статутів не підписало бодай три товариства, які мають право творити спортову надбудівку.

Точніші пояснення в цій справі та мотиви заборони подамо в завтрішньому числі.

МОВНИЙ ПРИМУС У СПОРТІ.

Комунікат Управи Львівської Округи ЛОЗПН-у ч. 30, з 8. вересня ц. р. подає до відома директиву Державного Уряду Фізичного Виховання для клюбів непольської національности. Ця директива обовязує з днем її проголошення. Клюби, що не респектуватимуть її, будуть скреслені з листи членів ПЗПН.

Текст директиви такий: „Меншинні клюби мусять послуговуватися в листуванні з владою польською мовою і на клюбових печатках мусять побіч непольського тексту вміщувати той сам текст у польській мові. Це торкається теж справи афішування змагань".

Ясно і недвозначно. Значить українські спортові товариства не то що не мають права писати до спортових органів українською мовою, не лиш мусять послуговуватися двомовними печатками, але не мають теж права реклямувати своїх спортових імпрез українськими афішами, лиш двомовними. Що це доручення бє в першу чергу по українських спортових товариствах, нема найменшого сумніву, бо жидівські товариства завжди вживали і вживають польської мови.

Українські спортові товариства будуть боронити свої мовні права, бо вважають, що це доручення ПВ і ВФ є противзаконне. Адже мовний закон із 1924 р. устійнює точно межі та вказує з якими чинниками влади та урядами на терені трьох полудневосхідних і двох східних воєвідств можна вживати в листуванні української мови та в яких не можна. Тільки у листуванні з військовою, почтовою та залізничою владою не можна вживати української мови лиш польської. Адже спортові магістратури не є ніякою окремою, вищою владою, яка мала би право справляти мовний закон. Затім доручення ПВ і ВФ суперечне зі статутами українських спортових товариств, бо статути, затверджені державною владою мають точно устійнену назву товариства, його мову та зміст печатки. Самовільна зміна цих точок статуту, що говорить про мову, назву й печатки, чи емблеми, була би протистатутовою діяльністю, що знову могло би спричинити припинення діяльности таких товариств адміністраційною владою. Значить доручення ПВ і ВФ не лиш суперечить законові але іде в розрів із рішенням адміністраційних органів. На практиці таке доручення виглядало би в той спосіб, що наші спортові товариства могли би зголошувати свої імпрези у старостві в українській мові, з українською печаткою, але до Виділу суддівських справ чи Окружного союзу копаного мяча (ЛОЗПН-у) мусіли б писати лиш по польськи і прибивати двомовні печатки. Справді вийсь дивний парадокс.

ДИВНІ ХОДИ.

Нашим читачам відомі заходи, що їх ужився львівський П. К. С., щоб відібрати Зорі мистецтво і аванс до Б-кляси. Колиж ці заходи не повелися й українська дружина доказала на грищі, що аванс до вищої кляси їй справедливо належиться, Поліційний Спортовий Клюб почав уживати інших заходів, щоб опинитися в Б-клясі. Зовсім несподівано довідалася Зоря з письма ВГіД ЛОЗПН-у, що перший свій мечт у Б-клясі має грати з... ПКС-ом. Одночасно Степ довідався, що Стшелєц (Перемишляни) дотеперішній суперник Степу теж авансував до Б-кляси.

Як воно так тихцем сталося? Якщо ЛОЗПН правильно Стшельца до Б-кляси, як мистця групи й фіналіста, то це ще зрозуміле, але відки взявся ПКС? Чому ЛОЗПН, чи ВГіД забув про Степ, який на зеленій мураві здобув мистецтво своєї групи і стратив його лиш з формальних причин (участь у перших змаганнях незатвердженого, хоч зголошеного грача) при зеленім столику (Стшелєц на цьому скористав, бо лиш завдяки воловерам здобув мистецтво). Як воно можливе, що віцемистець одної групи авансує, навіть без кваліфікаційних змагань, про другого зовсім забувають? Щось воно рішуче з цілою справою не в порядку. Сподіємося, що ЛОЗПН направить свою помилку й пересуне українське спортове Товариство Степ до Б-кляси, **на цій самій підставі, що пересунув туди Стшельца, ПКС та здеградовані Орлєнта.** Якщо зелений столик має рішати про аванс (в деяких випадках зовсім виплаваний), то нехай кермується одною міркою і справедливістю.

УКРАЇНА — ЧОРНІ.

Змагання обох дружин за мистецтво Окружної Ліги відбудуться в неділю 18. п. м. на грищі Чорних у рямках спільної імпрези. Початок цих змагань у год. 4 попол.

В год. 2. попол. відбудуться також змагання за мистецтво А-кляси Україна І Б — Чорні І Б. Україна виступить до цих змагань у новому, зміненому, при[illegible] найсильнішому складі.

СЯН — ЮНАК (ДРОГОБИЧ).

Змагання за мистецтво Окружної Ліги між обома дружинами відбудуться в Перемишлі на грищі Польонії в год. 3.30 попол.

Алькоголь і тютюн спиняють умовий розвиток людини.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Четвер, 15. вересня 1938.

6.15 Руханка. 7.00 Ранішній днник, 7.15 Концерт сальон. орх., 8.00 Для шкіл, 8.10 Веселе добридень, пл., анекдоти, комунікати, 11.00 Мовчимо дітям — муз. поранок для всеседних шкіл, 11.25 Фінська музика з пл., 12.03 Полуднева конц., 14.00 Легка музика з пл., 14.15 Бетовен: Скрипковий концерт д-дур оп. 1., з пл., 15.00 Біржа, 15.05 Господарські та сусп. вістки, 15.10 Програма на завтра, 15.15 Дорогами та стежками, гутірка для старших дітей, 15.30 „Чорний Матвій" В Лозінського, фрагм., 15.45 Госп. вістки, 16.00 Музика з пл., 16.15 Авд. для зіцеїв: Віз[illegible]зія і як черпаємо знання про сусп. ді-

альність, 16.35 Фльотов: Увертура до оп. „Марта", пл., 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Форт. ресітель, 17.40 „Комедія помилок" новеля Сенкевича, 17.55 Гальо, позір! 18.00 Огляд видань, 18.10 Пісні у вик. хору, 18.30 Театр Уяви: „Дібрался в кірці маку" фарса Пателена (Франція), 19.10 Віол. ресітель у супр. форт., 19.30, 20.55 Актуальна гутірка, 19.40 „Із життям, панове!" розр. концерт у вик. орх. та солістів; у перерві „Лекція танку" скеч. 20.45 Веч. денник, 21.00 Актуальність, 21.10 Концерт орх., 21.50, 22.00 Спорт, 22.05 „Гостинниця під Левом" словно-муз. авд., 23.00 Ост. вістки.

Пятниця, 16. вересня 1938.

6.45 Руханка, 7.00 Ранішній денник, 7.15 Концерт сальон. орх., 8.00 Для шкіл, 8.10 Добрийдень наймолодшим; оповідання М. Конопніцької, пісеньки, поезійки, мельодії, 11.00 Для шкіл: „Той, що відважився бути мудрий", авд. для дітей, 11.30 Фрагм. з опер Бізета, пл., 12.03 Полуднева авд., 14.00 Нар. танки, з пл., 14.15 Популярна музика з пл. 15.10 Програма на завтра, 15.15 Казки для дітей, 15.30 Гутірка з хорими, 15.45 Господарські вістки, 16.00 Концерт орх. мандолінистів, 16.45 У країні дикого коника, 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Пляти з поповненими: „Озеро" у вик. париськ. симф. орх., пл., 17.45 Моди, 17.55 Гальо, позір! 18.00 Хемія та загадка життя, 18.10 „Чорний експрес" словно-муз. авд., бас у супр. форт., 18.45 Літер. новини, 19.00 Камер. концерт, скр., альтівка, віол., форт., 19.25, 20.55 Актуальна гутірка, 19.35 „Спогади з вакацій", розр. концерт: сільська орх., хор ревелерсів, форт., 20.45 Веч. денник, 21.00 Китиця сонетів А. Рабіцького, 21.10 Легка музика у вик. орх., 21.50 Спорт. вістки, 22.05 Концерт бажань, 22.55 Огляд преси, 23.00 Ост. вістки, 23.15—23.55 Легка й танк. музика з пл. (надає Варшава II.).

Субота, 17. вересня 1938.

6.45 Руханка, 7.00 Ранішній денник, 7.15 Орх. музика, 8.00 Авд. для шкіл, 8.10 Кінчаємо тиждень, погідна авд., 11.00 Для шкіл: Співаймо пісеньки, 11.25 Р. Штравс, пл., 12.03 Полуднева авд., 14.00 Музика з пл., 14.15 Обідова музика у вик. орх., 15.05 Господарські та сусп. вістки, 15.10 Програма на завтра, 15.15 Театр Уяви для дітей: „За сімома горами", 15.45 Господ. вістки, 16.00 Розр. концерт: сальон. тріо, тенор, форт., 16.45 Гротески давнього права, 17.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.10 Новини зі світа та з плит, 17.45 Синік у перспективі століть, 17.55 Гальо, спорт!, 18.00 Наша програма, 18.10 Славні піяністи як композитори, форт., 18.45 Нові поезії Леоп. Стафа, 19.00 Пісні, муж. хор, 19.20 20.55 Актуальна гутірка, 19.30 Пісня і танок, нар. капеля, муж. і жін. хор, солісти, 20.00 Гасло: „Позір!" серед закордонних подвигів, Ріки, 20.45 Веч. денник, 21.00 Гутірка зі слухачами, 21.10 Із фільм і оперет, орх., 21.50 Спорт. вістки, 22.00 Година несподіванок, 23.00 Останні вістки, 23.05 Легка й танк. муз. з пл. (надає Варшава II.).

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Четвер, 15. вересня 1938.

БЕРЛІН 17.00 Концерт солістів (форт., альтівка, форт.), 19.00 Пісні для вдачі, розр. концерт, 19.45 Вечірній гумор, 20.10 Скандинавська музика, 21.00 Оперетк. мельодії, 18.05, 21.00 Нар. пісні, 23.00 Рос. романси, БУДАПЕШТ 13.30 Цис. музика, 17.00 Губана твори, 19.40 Форт., 21.20, 22.00 Симф. концерт, ВІДЕНЬ 15.00 Вес. авд., 15.30 Солісти, 18.20, 19.00 Розр. муз., 21.00 Гумор і пісеньки, ВЕЖА АЙФЛЯ 20.30, 21.00, 22.00 „Легенда про Кітеж" оп. Рімського-Корсакова, КОШИЦІ 7.35, 14.10, 18.45 Вістки, 18.15 Культурний огляд, „Ужок" відчит, Оборона проти повітряних нападів, МІЛЯНО 17.15 Вок. концерт, 19.30, 20.30 Розр. музика, 21.00, 22.00 Орх. концерт із участю солістів, ПРАГА 11.20 Сальон. квартет, 17.40 Спів, 18.20 Орх., 20.15 Скрипк. концерт Двожака, РАДІО Парі 18.00 Театр Уяви, 19.00, 20.15 Пісні, 20.30, 21.00, 22.00 Симф. концерт, РИМ 17.15 Спів, 19.30, 20.30 Розр. музика, 21.00, 22.00, 23.00 Гимни опісля „Фальстаф" оп. Верділ, СОФІЯ 18.00 Концерт військової орх., 19.00 Легка музика, 20.00 Спів.

Пятниця, 16. вересня 1938.

БЕРЛІН 14.15, 15.00, 18.00 Розр. муз., 17.00 Нім. пісні у вик. сол., 19.00 Увертура та вальси, 21.10 Нова розр. музика, БІЛГОРОД 18.10 Нар. пісні, 18.45 Скрипка, БУДАПЕШТ 13.30 Орх. концерт, 17.30 Віол., 19.40, 20.00 Циг. музика, 21.00 Фінський вечір, орх., сол., ВІДЕНЬ 15.30 Сценки, 16.00, 17.10 Концерт симф. орх., 18.45, 19.00 Моцартові твори у вик. сол. і смичк. квартету, 20.10, 21.00 „Весела вдова" оп. Легара, КОШИЦІ 7.35, 14.10, 18.45 Вістки, 18.00 М. Щербей „Вартовий" оповідання, Концерт орх., МІЛЯНО 17.15 Сопран, форт., 19.30, 20.30 Розр. муз., 21.00, 22.00 „Стентерельо" оп. Кучіни, ПРАГА 18.20 Легка музика, 20.00, 21.00 „Св. Людмила" орат. Двожака, РАДІО ПАРІ 18.00 Скрипка, 18.32 Для жінок, 20.15 Пісні, 20.30, 21.00, 22.00 Театр Уяви „Ля Сіт де Воа" драма Деказа, РИМ 17.15 Танк. муз., 21.00 Розр. програма, 22.10 Орг. музика, 23.15 Танк. музика, СОФІЯ 18.00 Легка музика, 19.20 Сонати у вик. сол., 19.50, 20.00, 21.00, 22.00 „Травіята" оп. Верділ, ШТУТГАРТ 20.10, 21.00, 22.00 „Фіделіо" оп. Бетовена.

Субота, 17. вересня 1938.

БЕРЛІН 15.30 Пісні, 18.00 Легка муз., 19.00 Розр. музика, 20.10, 21.00, 22.00 „Богема" оп. Пучіні, БІЛГОРОД 20.00, 21.00 Вес. вечір, БУДАПЕШТ 12.05 Вок. концерт, 17.30, 18.00 Циг. музика. 18.30 Концерт солістів, 19.25, 20.00 Орх. концерт, 22.15 Джез, ВІДЕНЬ 12.00, 13.15, 14.10 Розр. концерт, 20.10 Веселий вечір, 21.00 „Відпустка на слово чести", авд., 22.30, 23.00 А завтра неділя, розр. концерт, КОШИЦІ 7.35, 14.10, 18.45 Вістки, 18.00 Спортові актуалії Закарпаття, Марія Шілер: „Із пчілки у пластунки" песа, МІЛЯНО 19.30, 20.30 Розр. музика, 21.00, 22.00, 23.00 „Фальстаф" оп. Верділ, ПРАГА 18.20 Сальон. музика, 20.25, 21.00 Розр. муз., хор, солісти, РАДІО ПАРІ 19.00 Балетова музика, 17. і 18. століття, 20.15 Камер. музика, 20.30, 21.00 Театр Уяви, 22.55 Симф. музика, 23.00 Танк. музика, РИМ 17.15, 19.31, 20.30 Розр. концерт, 21.00 Комедія, 21.40, 22.00 Концерт квартету, СОФІЯ 17.00 Камер. муз., 19.00 Легка муз., 18.45 Квартет мандоліністів, 20.00 Спів, 21.45, 22.00 Легка й танкова музика.

БІРЖА.

Львів, 14 вересня 1938

Гроші.

Купно-продажа: Бельги бельг. 89·92 89·45 Доляри американські 5.31·50, 5·28·50 Доляри канад. 5·30·50—5.28·00 Фльорени гол. 287·44—285·70, Франки фр. 14·41—14·31, Франки швайцарські 120·50—119·70 Фунти англ. 25·66—25·50, Гульдени данц. 100·05—99·75, Корони ч. 14·30—13·80 Кор. дан. 114·45—113·60 Кор. нор. 129·08—128·83, Корони шв. 132·24—131.25 Ліри італ. 20·19—19·50, Марки фінлян. 11·33—11·15, Марки нім. 70·00 — 72·00, Тель Авів 25·30—24·70, Марки нім. срібні 87·00 — 84·00

Акції.

Банк Польський 124·50 Цукор. 37·70 Вуголь 35·63, Лільпоп 81·50, Модзеїв 17·25, Островець 64·00, Стараховичі, 44·50 Габербуш 57·25.

Папери

4% інв. проц. внутр. 67·00, 66.38 3% інв., 1 ем. непот. серія 94·00 3% поз. інв. 2 ем. 85·75 серія 95·00 5% конверс. 70·00 прем. дол. 42·00 4% консол. 66·33

Тенденція вдержана.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ"

Львів, 14. вересня 1938.

1 кг. масла десер. бльок. без оп. 2·65 зол.
1 кг. масла бочков. вид. з опак. 2·70 зол.
молоко 14—15 сот.
1 кг. яєць 1·25

Тенденція на масло та яйця сильна, на молоко вдержана.

Радіокутик.

ЗАКІНЧЕННЯ РАДІОВОЇ ВИСТАВИ.

21. серпня закрили 15 німецьку радіову виставу. За час 2 і пів тижня виставу відвідало 300.000 осіб, себто на 100.000 більше як минулого року. Пропаганда радія зробила великий поступ, що безсумнівно причиниться до значного збільшення абонентів. Радіотехнічний промисл та підприємства з радіовим приладдям матимуть чимале завдання та працю у виконанні в речинці всіх замовлень, які дістали на виставі. Особливо великий успіх матимуть приймачі „Дойче Кляйнемпфенгер 1938". Ці приймачі є в продажі в ціні 35 мар. та мають причинитися до зрадіофонізовання найширших мас.

ТЕЛЕВІЗІЯ НА НІМЕЦЬКІЙ РАДІОВІЙ ВИСТАВІ.

На останній німецькій виставі найбільшою атракцією були телевізійні покази. Картини були на великому екрані 10×112 стіп, або на малих спріймальних екранах, призначених до приватного вжитку. Менші картини більш виразні, хоч і на великому екрані картини виходять гарно. 5 фірм виставило приймачі власної продукції. Д-р Ґебельс заявив, що від 1. жовтня введена буде реєстрація приватних телевізійних приймачів. Власників радіового абонаменту не обовязуватимуть ніякі додаткові телевізійні доплати.

За редакцію відповідає Олександер Костик.
Видає Видавнича Спілка „Діло".
З друкарні Вид. Спілки „Діло", Льв...